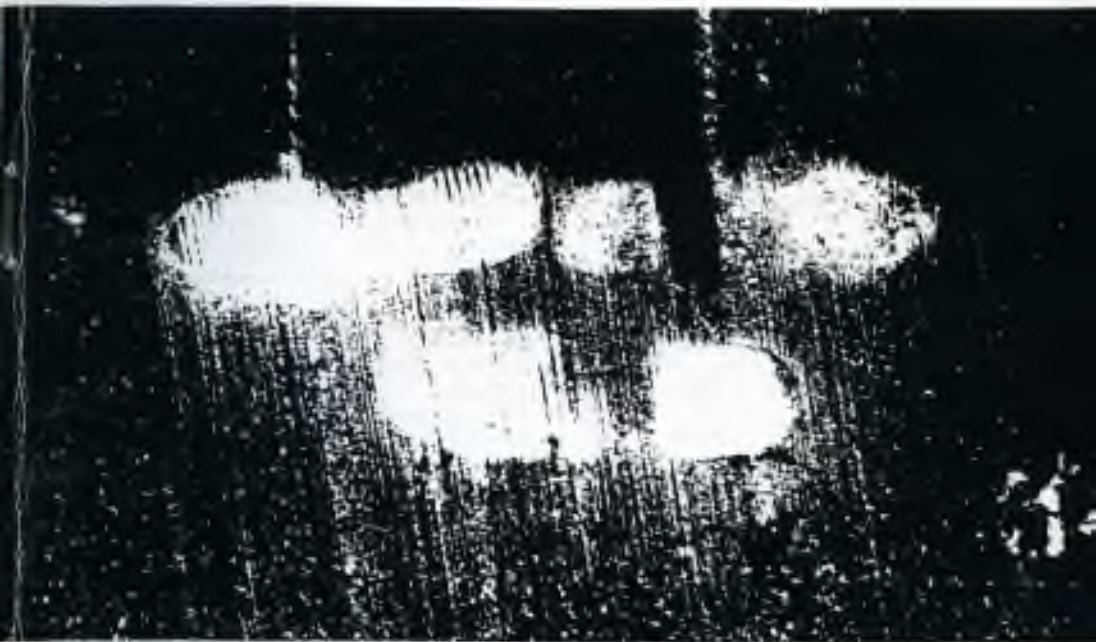

revue

Nezávislá
vysokoškolská revue
pro neformální iniciativy
a kulturní aktivity
mládeže

88

188/1

Brno

OBSAH 1. ČÍSLA

REDAKČNÍ POZNÁMKA	
První ohlasy	3
NAŠE REPORTÁŽ	
Koncert v Budapešti a Všeobecná deklarace lidských práv . . .	13
ARCHIV STUDENTSKÉHO HNUTÍ	
Strahov 1967	6
INICIATIVY A SDRUŽENÍ	
UNIJAZZ informuje	15
Demokratická iniciativa	15
VÝTVARNÉ UMĚNÍ	
Zpráva o akci Ruce 88	5
Galerie mladých	21
Studijní archiv Galerie H	21
PORTRÉTY	
Rio Preisner	22
MÍROVÉ HNUTÍ	
Dopis č. 1 Nezávislého mírového sdružení	16
Vojenská a náhradní civilní služba v některých zemích	17
KOMENTÁŘ REDAKCE	
Bez komentáře	24
ZE ŽIVOTA SOVĚTSKÉ MLÁDEŽE	
Sovětský dětský fond	27
EKOLOGIE	
Dědictví otců, 1. část seriálu	28
ÚVAHY - RECENZE - POLEMIKY	
Idea univerzity	4
Recenze na skripta J. Machalíka: Vyb.kap.věd.ateismu,díl 1. . .	25
O zbytečnosti . . . a nezbytnosti	34
Stížnost studenta VSZ J. Klementa	35

REDAKCE

- Petr Fiala, absolvent filozofické fakulty UJEP v Brně
/v době výkonu ZVS se red. práce nebude účastnit/
- Martin Pavelka, student lékařské fakulty UJEP v Brně
Vackova 3, 612 00 Brno
- Petr Plch, student strojní fakulty VUT v Brně
Svitavská 33, 614 00 Brno
- Roman Ráček, student filozofické fakulty UJEP v Brně
Čápkova 32, 602 00 Brno
- Jiří Voráč, student filozofické fakulty UJEP v Brně
Štefáčkova 1, 628 00 Brno
- Lea Vyskočilová, absolventka filozofické fakulty UJEP v Brně
Dědická 13, 627 00 Brno
- Ivan Zálesák, dělník
Koperníková 7, 737 01 Český Těšín
- Markéta Zettlová, studentka filozofické fakulty UJEP v Brně
Tyršova 217, 506 01 Jičín; koleje Tvrdého 5, Brno

Jednotlivé příspěvky nevyjadřují nutně stanovisko redakce.
Jména autorů podepsaných šifrou nebo pseudonymem nesdělujeme.
Přebírat texty z Revue 88 je možné pouze s uvedením pramene.

Uzávěrka tohoto čísla

30. září 1988

Po prázdninové odmlce držíte v rukou 1. číslo nezávislé vysokoškolské Revue 88. Od vydání zkušebního čísla uplynula jistá doba, během níž došlo k jednání s představiteli rektorátů UJEP a JAMU, některým změnám ve složení redakce a také všestrannému zhodnocení dosavadního čtenářského ohlasu.

S napětím jsme očekávali, jak bude Revue 88 přijata v akademických kruzích. Rektorům UJEP a JAMU jsme zkušební číslo zaslali ihned po jeho vydání. Delší dobu se nic nedělo, naše žádost o pomoc při vydávání Revue 88 zůstala bez odezvy. První viditelnou reakcí rektora UJEP prof. PhDr. E. Čerešňáka, CSc. bylo písemné pozvání našich rodičů k jednání na rektorátě. Zaslali jsme s. rektorovi dopis, v němž jsme konstatovali, že rodiče nejsou kompetentní nás zastupovat a vyjádřili jsme zájem o osobní setkání s ním.

Naše schůzka s vedením univerzity, zastupovaným prorektory UJEP prof. PhDr. W. Smrčkou, CSc. a prof. MUDR. E. Bednaříkem, DrSc., se uskutečnila několik dnů před jednáním s. rektora s některými rodiči.

Na setkání se s. prorektory jsme byli informováni, že pro vedení univerzity nejsme žádnou redakcí, ale vystupujeme jako jednotliví studenti, protože Revue 88 není registrována. Byli jsme upozorněni, že z téhož důvodu se dopouštíme přestupku. Dále jsme se dozvěděli, že univerzita nemá zájem o další časopis a nepotřebuje jej. Zkušební číslo bylo s. prorektory zcela hodnoceno velmi špatně, k obsahu jednotlivých článků se však nevyjádřili.

Ohlas Revue 88 mezi studenty, kterým je určena především, je však velmi dobrý a mnohokrát nám vysokoškoláci zdůrazňovali, že chtějí, aby Revue 88 nadále vycházela.

Jako skupina občanů - vysokoškolských studentů chceme vydávat Revui 88, sniž bychom podléhali školským institucím, univerzitě či jednotlivým fakultám. V žádném jednání nevystupujeme jako studenti konkrétní školy. Za svoji práci bude i v budoucnu zodpovědný pouze redakční kolektiv, neobracejte se proto na redakci prostřednictvím škol.

Dialogu s vedením brněnských vysokých škol se v žádném případě nevzdáváme, protože se domníváme, že může být prospěšný oběma stranám. O všech našich krocích informujeme příslušné funkcionáře.

Uznali jsme oprávněnost výhrad, které mělo vedení UJEP k Revui 88 a, abychom mu vyšli vstříc a dialog usnadnili, požádali jsme Federální úřad pro tisk a informace a JmKNV o registraci Revue 88. Zároveň tyto instituce žádáme o zahájení připomínkového řízení k naší žádosti.

Děkujeme čtenářům za jejich dopisy, podle možnosti se snažíme postupně odpovídat. Na to, jak malý náklad mělo zkušební číslo, musíme s podivem konstatovat, do jakých vzdálených míst se zatoulalo. Ozývají se čtenáři z Prahy, Bratislavy, Liberce, Hradce Králové, Plzně... Dověděli jsme se, že se Revue 88 dostala nejen do menz a poslucháren, ale i do různých úřadů a podniků. Myslíme si, že se tak úspěšně daří překonávat mnohé dříve zdánlivě nepřekonatelné bariéry.

Křízí nás, že se našli takoví, kteří námí zdarma distribuovanou Revui 88 prodávali až za 40 Kčs, /výrobní náklady přitom činily cca 23 Kčs za kus/. Znovu opakujeme, že na nákladech se podílí redakce spolu s těmi, kdo projeví svůj úmysl některému z jejich členů. Revue 88 je neprodejná.

Těšíme se na Vaše další dopisy, zejména s konkrétními připomínkami k naší práci. Chcete-li v Revui 88 publikovat, zasílejte své příspěvky v pěti strojopisných kopiích a vždy doporučené s doručenkou nebo lépe osobně na uvedené adresy.

Redakce uvítá další zájemce o redakční práci. Zveřejnění jména a adresy není podmínkou. Několik desítek aktivních spolupracovníků nám již pomáhá anonymně a zcela nezištně, jejich podpora morální i materiální má pro nás velký význam, tím spíše, že se jedná většinou o naše spolužáky a přátele, nedávne absolventy. Redakce je otevřena všem mladým lidem, bez ohledu na prostředí, odkud pocházejí, a dosažené vzdělání. Nezapomínáme na to, že ne každý mohl svobodně zvolit školu, která by jej vzdělávala.

V osmém čísle PARAF (Paralelní akta filozofie) vyšel velmi zajímavý článek Mikuláše Lobkowicze. Autor, příslušník starobylého rodu, žije od r. 1948 v exilu. Je předsedou organizace Communio Nova Bohemica a od r. 1960 učí filozofii na univerzitě v Mnichově, později na katolické univerzitě v Eichstátu. Jako její rektor se zamýšlí nad tím, co to vlastně univerzita je, resp. čím by měla být, jaký má smysl. Článek má název Idea univerzity, podtitul Pohrbená naděje moderního světa? Profesor Lobkowicz nezapře důkladné humanistické vzdělání (jen neznalý poměrů na našich vysokých školách žagne nad paradoxem této věty) a charakterizuje univerzitu jako ZVLÁŠTNÍ SPOLEČENSTVÍ lidí, kteří se upsalí teorii, tj. hledání pravdy jako takové, buď na kratší dobu nebo na celý život. Na rozdíl od "poiesis", tj. konání, vyrábění, produkování-světa průmyslu a obchodu, i "praxis", tj. oblasti jednání-politiky, je "theoria" odhalování, zprostředkování a osvojování nesčetných zlomků universa metodicky poznávaných pravd. Společenství (universitas magistrorum et scholarium) je dále vyzýváno tím, že učitelé se dále učí, rozvíjejí tradici, a tím, že jednodušší odvětví se mohou (a mají) navzájem doplňovat a kontrolovat. To znamená umožnit, aby každý za kontroly svého oboru mohl překročit meze svého oboru. UNIVERSITAS LITTERARUM (celek vědeckého vzdělání) je další pojem, který je nerozlučně spjatý s ideou, kterou se pokoušel dosáhnout středověký evropský univerzalismus. Univerzita představovala v minulosti jakousi třetí sílu vedle státu a církve. Hlavní ctovost v ní bylo "přemýšlet, ochotně naslouchat odůvodněným úvahám jiných a současně uznávat, že každá pravda, zvláště je-li nahlížena jako součást univerza pravd, je poněkud komplikovanější a v posledku snad prostší, než si většinou myslíme". Zvlášť zásada NEZAVISLOSTI učitelského BĀDÁNÍ se jeví jako nádherná, v podstatě univerzity tkvící zásada, bohužel mnohdy tak opomíjená a ve společenských dimenzích komplikovaná.

Podle pana Lobkowicze se nejvíc idejí přiblížily Oxford a Cambridge právě proto, že nejen národní elitu vytvářely, ale také definovaly, co tuto elitu vyznačuje.

V historii se univerzita musela potýkat s mnoha problémy, které více či méně zasahovaly do její "podstaty". Jmenován je zejména zápas se státem a církví o privilegium a moc, retardující skepse vůči novotám, způsobená přílišným lpěním na tradici, na druhé straně propadání dočasné módě (výstižný termín "čarodějny ideologický kotelní"), a v neposlední řadě také intriky a spory vedené na její půdě.

Největší změny postihly univerzitu po 2. světové válce. Dalo by se říci, že v tomto období byl buď zcela opuštěn anebo zastřen původní smysl a význam, nebo jinak, že o ideu univerzity, o přiblížování se k ní, se stará už jen málokdo. Dnes můžeme hovořit pouze o vzdělávacím zařízení pro určitá povolání, o "převodové páce" při zprostředkování mezi střední školou a světem podnikání. Žijeme zkrátka v době pochyb o tom, že univerzita má smysl sama v sobě. Jediná idea je, aby tato státní zařízení byla dobře spravována, na každém kroku kontrolována příslušnými ministerstvy, jimi vybavená a didakticky perfekcionalizovaná.

Autor se ptá, zda je možné obnovit a oživit tu ideu univerzity a poznamenává:

1. Univerzita může být předmětem naděje do té míry, do jaké si uvědomuje, že pravda je "účelem a sobě".
2. Univerzita může být dobro, protože je to místo, kde se tuší (nebo by se mohlo tušit), že existuje uspořádané universum pravdy a že člověk může naplnit svůj život přiblížováním se tomuto universu.

3. Kulturní národy se neobejdou v budoucnosti bez stánek, kde jde o celek pravd.
4. Vyplatí se zkrátka mít institucionalizované společenství, v němž mladí lidé, než se vrhnou do hektického shonu světa povolání, mohou prožít "dobrodružství ducha", bez něhož by naše kultura neexistovala.

Tolik profesor Lobkowicz. A my musíme mít ODVAHU K MYŠLENÍ a začít se důsledně ptát, jaká je naše univerzita. Jaká by měla být. Zda už dávno nepřestala být tím, čím být má, aby byla věrná sama sobě - STÁNKEM, KDE SE METODOU SVĚDOBNEHO BĀDÁNÍ PRONIKÁ A KRÁČÍ SPOLEČNĚ K PRAVDĚ.

- jah -

ZPRÁVA O VÝTVARNÉ AKCI RUCE 88

Plánované výstavy akce RUCE 88 se v červnu a září 1988 v Malé galerii v Hradci Králové neuskutečnily. Vedení Pedagogické fakulty akci prozatím pozastavilo, s odůvodněním, že nebyla dostatečně připravena a formulace zadání řádně konzultována s předsedou FV SSM a vedením fakulty. Studentka J. Sprincová byla zbavena funkce vedoucí Malé galerie za nedodržení formálních postupů v povolovací řízení a spolupracovník Malé galerie O. Nepilý byl písemně vyrozuměn, že vedení fakulty a předseda FV SSM nemají zájem o jeho další spolupráci, neboť činnost galerie by podle jejich názoru měli zajišťovat výhradně studenti. Na konstruktivní návrhy O. Nepilého řešit danou situaci vedení fakulty prakticky nereagovalo.

Do poloviny června 1988 přišlo přes 100 prací z celé republiky a několik příspěvků ze zahraničí. Mezi příspěvky je řada vynikajících nápadů zpracovaných rozmanitými technikami na různých materiálech i jednoduché obtahy rukou na papíře, básničky na téma ruce, milé dopisy a dokonce i divadelní hra. Přišlo hodně kolektivních prací, zejména od dětí z mateřských škol a nižších stupňů základních škol. Tyto práce jednoznačně podtrhují mírovou myšlenku celé akce.

Od poloviny června všechny práce u sebe shromažďuje správcová koleji, s příkazem zatím je nepůjčovat a neukazovat. Navštěvníky výstavy očekává na kolejích nápis "AKCE RUCE 88 SE NEKONÁ, zasláné práce budou použity později".

Pořadatelé litují, že nemohli z organizačních důvodů práce vystavit a doufají, že se výstavu podaří realizovat později nebo že akce najde zástitu u jiné organizace. Byla zklamána důvěra řady lidí a potrvá dlouho, než se jí podaří obnovit.

Pořadatelé touto cestou děkují za všechny příspěvky a vyjadřují naději, že idea symbolického setkání různých lidí zůstane živá a myšlenka akce RUCE 88 se nakonec prosadí.

Případné dotazy ve věci Malé galerie a výtvarné akce RUCE 88 zasílejte na adresu členů povolovací komise Malé galerie :
vedoucí katedry výtvarné výchovy s. Kmošek,
předseda FV SSM Pavel Heřman,
proděkan doc. PhDr. Miroslav Bastl, CSc.,
Pedagogická fakulta v Hradci Králové, nám. V. I. Lenina 301, 501 91 HK,
tel. 25 226.

- m & k -

Strahovské události jsou širší veřejnosti málo známou, ale významnou epizodou českého vysokoškolského hnutí, které svou vlastní tvář začalo nabývat v roce 1965 a později v roce 1968 krystalizovalo ve vytvoření samostatné studentské organizace. Po rozsáhlých represích v období následné normalizace bylo několik archivů materiálů studentského hnutí zabaveno policií, a pro naše vysokoškoláky tak navždy ztraceno. Mnohé cenné dokumenty se však dochovaly a tvoří dnes autentické svědectví umožňující úspěšně rekonstruovat cestu, kterou se se vysokoškoláci před 20 lety ubírali.

V seriálu "Nezažloutlé stránky roku 1968" přineslo Rudé právo článek A. Vaněk "Rýkali si radikálové" (RP 4.6.1988) o studentských nepokojích v Praze na podzim 1967 a pozdějším vývoji našeho vysokoškolského hnutí. Autor zde záměrně zkrusluje dobové události a dospívá k typicky tendenčním závěrům, jako např. že se "přes mládež prozrazovala odvěta za Únor 1948" ap. O samotných strahovských událostech toho A. Vaněk prozrazuje velmi málo, navíc jeho informace v mnoha ohledech odporují skutečnosti.

Událostem v noci 31.10.1967 předcházelo pravidelné vypínání el. proudu ve strahovském areálu kolejí. První reklamaci závad v rozvodu elektriny a tepla odeslala Kolejní rada areálu Strahov (KRAS) v květnu 1966. Generální investor přislíbil, že oprava bude provedena do 15. 10. 1967. Následovalo pravidelné vypínání el. proudu v době, kdy studenti rýsovali diplomové práce. Z 30.10. na 31.10. bylo světlo vypnuto opět celou noc. Dne 31.10. okolo 20.30 hod. světlo zase zhaslo. Ze všech bloků se začal jako obvykle ozývat hluk. V té době právě zasedala plenární schůze KRASu, která se mj. zabývala i řešením havarijní situace. O živelné akci studentů se účastníci schůze dozvěděli až pozdě večer.

Po hlášení správce severní tribuny se na koleje dostavil příslušník VB, aby zjistil příčinu povyku. Prostřednictvím vrátné informoval svého nadřízeného. Z některých bloků začali vycházet studenti se svíčkami a obcházelí betonovou plochu. Tato skupina, která se stále rozrůstala o další studenty, několikrát obešla celý areál. Potom se asi 1 500 studentů vydalo směrem na Dlabáčov s voláním "Chceme světlo, chceme studovat!" Od Břevnova přijel první hlídkový vůz VB, který průvod postupující k Pohořelci pouze pozoroval. I když několik účastníků chtělo zamířit k Loreťe, byli ostatními usměrněni a průvod šel úvozem do Nerudovy ulice. Asi v polovině Nerudovy ulice projel bez překážek vůz VB směrem na Pohořelec. Při vstupu na horní část Malostranského náměstí byl dav zastaven jedním příslušníkem VB. Přesto se snažil pokračovat Nerudovou ulicí do dolní části Malostranského náměstí. Zde byla ulice uzavřena vozidly VB a začalo vyjednávání s příslušníky. Ti nevrhovali, že odvezou zástupce studentů na kompetentní místa. Příslušníci nebyli vybaveni megafony a tak velký dav nebyli schopni přimět k rozchodu pouhými ústními výzvami.

Po chvíli přijela další vozidla VB a ihned začala energicky vytlačovat studenty z Nerudovy ulice. Zpočátku byl dav tak hustý, že studenti v prvních řadách neměli kam ustupovat, a proto najíždějící vozy zadržovali rukama, v této situaci příslušníci VB poprvé použili obušků. Z oken vozů také stříkali slzný plyn. Pěší příslušníci VB postupovali za vozy a zahnáli studenty na chodník. Někteří příslušníci při rozdávání ran obuškem doprovázeli svou činnost slovy: "Tvo máš světlo!" a řadou jiných vulgárních výrazů. Nad Dlabáčovem projížděly vozy VB zvýšenou rychlostí těsně kolem chodníků, po kterých odcházeli studenti zpět k areálu kolejí. Z oken vozů byl stále rozstříkovan slzný plyn. Někteří studenti byli zahánáni do křoví nad chodníkem, kde do nich bylo

kopáno a byli mláceni obušky. Mezi studenty bylo i mnoho dívek, ani ty však nebyly ušetřeny před ranami.

Studenti byli postupně zatlačeni do areálu kolejí. V tuto dobu zjistili, že ve vozech VB je několik zadržaných kolegů. Znovu se tedy shromáždili v východu z areálu a dožadovali se jejich propuštění. Velitel pořádkové služby KRASu se snažil dohovorit se s příslušníky VB. Trvalo delší dobu, než ho vzali na vědomí a jeden z nich byl označen za velitele. S ním se snažil zástupce samosprávy dohodou uklidnit napjatou situaci. Po delším jednání přislíbil velitel oddílu, že zadrženi studenti budou propuštěni a vozy VB odjedou na Dlabačov. Po chvíli byli zadrženi studenti propuštěni. Dav se začal rozcházet. Po výkřicích, že jeden student je ještě zadržen, studenti se znovu shromáždili a postupovali za odjíždějícími vozy VB. V zatáčce před vojenskými garážemi byla ulice zahrazena automobily. Studenti se zastavili a skandováním "Pustte ho!" se dožadovali propuštění posledního kolegy.

V této chvíli přijely posily VB a bez výzvy zasáhly. Po první srážce se příslušníci VB stáhli. Na zemi zůstal ležet první krvácející student. Poté si několik studentů sedlo na obrubník. Opět zasáhli příslušníci VB a začali kopat a bít sedící studenty. Ostatní prchající studenti tvrdě pronásledovali. Student, který se sklonil nad ležícím kolegou a snažil se mu pomoci, byl uchopen za rameno a když se ohlédl, byl udeřen obuškem do obličeje, čímž mu byla způsobena zlomenina nosu. V úzkém přechodu přes výkop u východu do areálu vznikla zácpa. Několik studentů z druhé strany výkopu hodilo kameny mezi příslušníky VB, kteří pokračovali v bití a kopání lidí ležících na zemi. Zasáhli několik příslušníků.

Studenti přechali před ranami do jednotlivých bloků kolejí. V tlačeni byly vymáčknuty skleněné dveře a došlo k četným zraněním od rozbitého skla. Studenti, kteří zůstali na ploše, byli pronásledováni a bití, někteří ze zadu do hlavy. Bití a kopání byli i studenti ležící v bezvědomí na zemi.

Ušetření nezůstali ani studenti vracující se z města na koleje. Marně se snažili příslušníkům VB vysvětlit, že se ničeho nezúčastnili. Mezi nimi byla i řada zahraničních studentů se svými přítelkyněmi.

Skupiny příslušníků VB vnikly na některé bloky, kde na schodištích došlo opět k bití studentů obušky a rozstřikování slzného plynu. V některých případech se příslušníci VB dobývali do pokojů, jinde se dožadovali rozveření, protože se domnívali, že bylo zhasnuto kvůli znesnadnění jejich činnosti. Jeden ze studentů byl vyvezen z budovy několika příslušníky VB a cestou byl označován za vůdce. I když nestále opakoval, že půjde dobrovolně, byl stále bit obušky. Na volném prostranství byl ztlučen asi dvanácti příslušníky VB do bezvědomí. Jiný student byl zadržen příslušníky VB se slovy: "Svině, po tobě jdu od začátku!" Byla mu zkroutěna ruka na záda a celou cestu do auta byl dvěma příslušníky VB bit obušky, i když také říkal, že půjde dobrovolně, kam budou chtít.

Vniknutí na koleje se týkalo i dívčích bloků. I zde padaly rány obušky a byl rozstřikován slzný plyn.

Okolo půlnoci byl prostor mezi bloky pod kontrolou VB. Někteří příslušníci VB zasahovali proti studentům přicházejícím na své bloky nebo vracícím se z města. Okolo 1.00 byl již v prostoru areálu klid.

3.11. se konala schůze předsedů pražských fakultních výborů ČSM (dále jen FV ČSM) na Vysokoškolském výboru ČSM v Praze (VOV ČSM). Hlavní referáty zde přednesli člen VOV Adamczyk a předseda VOV M. Kymlička (nyní ministr kultury ČSR), který jednal se zastupujícími náčelníkem MS VB v Praze pplk. Manouškem. Schůze konstatovala podle předložených lékařských vysvědčení, že ambulantně bylo ošetřeno 11 studentů, z nichž 5 bylo vážněji zraněno, 1 student seporaněnou páteří zůstal hospitalizován. Zranění byli 2 příslušníci VB.

Střetnutí příslušníků VB se studenty vyvolalo velkou odezvu mezi českými vysokoškoláky, a to i na mimopražských fakultách. V několika

průstředních dnech byly projednány a odeslány desítky petičí odsuzujících brutální záměr VB a dezorientování veřejnosti neobjektivním referovaním tisku o událostech na Strahově.

Z petičí a rezolucí, jejichž text se dochoval, stojí za pozornost Prohlášení studentů VSCHT (schválené celočlenskou konferencí ČSM) 8.11.), poukazující mj. na ztížení hygienické podmínky na strahovských kolejích v důsledku tam proběhlé epidemie salmonelozy a brutální zacházení příslušníků VB s dívkami při rozhánění demonstrace, dopis FV ČSM fakulty elektrotechnického inženýrství ČVUT v Praze (2.11.) ministru kultury a informací ing. K. Hoffmanovi, protestující proti zkráceným informacím v tisku, stížnost Studentské akademické rady fakulty strojního inženýrství ČVUT v Praze (3.11.), žádající mj. upuštění od jakýchkoli sankcí proti studentům zúčastněným na demonstraci, rezoluce Univerzity 17. listopadu (23.11.), konstataující mj., že z činnosti VB nebyly dosud odstraněny některé praktiky období kultu osobnosti, rezoluce Přírodovědecké fakulty (20.11.), žádající uspořádání besedy v Čs. televizi nejen s účastníky demonstrace, ale i s jinými představiteli studentského a politického života, zástupce studentů měla jmenovat celopražská vysokoškolská konference, jejíž svolání studenti požadovali nejpozději do konce roku 1967.

Podrobněji se budeme zabývat zasedáními studentů filozofické fakulty UK 8.11. a zejména 20.-21.11., kde měli své zastoupení členové FV ČSM 13 pražských fakult, ČZV KSC FF UK, vedení UK v čele s rektorem UK prof. MUDr. O. Starým a prorektorem UK prof. PhDr. E. Goldstückerem, Vysokoškolský výbor KSC, VOV ČSM a KRAS.

Ze zasedání 8.11. vzešla široce koncipovaná rezoluce, poukazující na špatný vztah určitých vrstev veřejnosti ke studentům a inteligenci a nevyjasněnost úlohy aparátu VB v socialistické společnosti. Aby se podobné události nemohly opakovat, žádali studenti FF UK uznání akademické půdy na fakultách a v areálu kolejí, oznámení jmen proviněných příslušníků VB, označení příslušníků VB viditelnými čísly, vnesení strahovských událostí na pořad jednání Národního shromáždění, zveřejnění tiskových oprav, zveřejnění výsledků šetření komise rektora ČVUT, zákaz používání chemických prostředků proti lidem na území ČSSR. Bylo svoláno další zasedání na 20.11., kam byli též pozváni zástupci ministerstva školství a ministerstva vnitra, aby předložili záruky, že budou viníci potrestáni, zahájí se jednání o akademické půdě a příslušníci VB budou nosit evidenční čísla. Při nesplnění těchto požadavků studenti FF UK rozhodli jednat na zasedání 20.11. o uspořádání legální tiché demonstrace. K této rezoluci FV ČSM FF UK se připojila řada dalších pražských i mimopražských fakult.

Schůze 20.11. se mimo zmíněné oficiální hosty zúčastnilo dle prezenčních listin 950 studentů FF UK. Toto zasedání mělo stěžejní význam pro koordinaci dalšího postupu pražských vysokoškoláků, zejména vytvoření interfakultní komise, která sehrála v pozdějším vývoji důležitou roli. Byla zde také vyřešena stanoviska oficiálních hostů zasedání k událostem na Strahově a formulována druhá rezoluce studentů FF UK.

O stanovisku ministerstva školství a rektorátu UK informoval plénum rektor UK prof. MUDr. O. Starý. Hovořil o nejrůznějších aspektech události a dalším vývoji jednání. Ve svém úvodním projevu mj. uvedl, že se rektorát nezajímá jen o to, kdo zavinil havarijní stav kolejí, ale také o to, zda VB neprekročila svou pravomoc a nejednala neadekvátně dané situaci. Dále informoval plénum o vytvoření vládní komise, která posoudí strahovské události na základě shromážděných materiálů. Zdůraznil, že již samo vytvoření komise ukazuje na význam události i v politickém kontextu. Dále mj. konstatoval, že ministr školství prof. dr. J. Hájek sice strahovské události Národnímu shromáždění nepředložil, byl však interpelován a odpovídal na četné dotazy poslanců NS. K tisku zaujal rektor UK kritické stanovisko a vyjádřil naději, že výsledky vyšetřování vládní komise budou zveřejněny v plném znění.

Zástupce Vysokoškolského výboru KSC Docenko seznámil plénum se

Stanoviskem předsednictva VV KSC, jehož neúplné znění uveřejnil časopis Student (č.46/1967).PVV KSC se ve svém stanovisku staví plně za oprávněné požadavky studentů, avšak zásadně odsuzuje způsob řešení nedostatků formou pouliční veřejné demonstrace. Opatření VB směřující k zastavení demonstrace a obnově veřejného pořádku považuje za plně oprávněná a účelná. PVV KSC považuje za nutné, aby byly orgány ministerstva vnitra přešetřeny individuální zásahy příslušníků VB.

O stanovisku VOV ČSM referoval předseda VOV M. Kymlička. Konstatoval, že byla ukončena práce na shromažďování faktů (organizovaná KIASem). Fakta budou podkladem pro podání stížností postižených studentů na postup VB. Budou předložena náčelníkovi MS VB Ticháčkovi, se kterým bylo prozatímne dohodnuto, že se stížnostmi budou zabývat příslušné inspekční orgány min. vnitra. Pro práci vládní komise žádal M. Kymlička (jeden z jejích členů) zajištění příznivé atmosféry a klidu.

Stanovisko KRASu (oficiální mluvčí ing. Můčka) zdůrazňovalo jednotný koordinovaný postup všech vysokoškoláků a spojení strahovských kolejí se studenty všech fakult pro vzájemnou informovanost.

Po projevech zástupců oficiálních institucí a zástupce KRASu vystoupil předseda FV ČSM FF UK Z. Zbořil a konstatoval, že se dosud nedostavili zástupci min. vnitra ani min. školství.

Tím byla uzavřena úvodní část jednání a otevřena diskuse. Kritice byl podroben opět časopis Student za zveřejnění konceptního stanoviska rektora ČVUT prof. ing. dr. J. Kožouška, který ustavil vlastní komisi k vyšetření strahovských událostí již 1.11. V korigovaném neotřetěném stanovisku J. Kožoušek vyzval poškozené studenty, aby se přihlásili komisi. K tomu zástupci KRASu uvedli, že do 20.11. se přihlásilo 46 postižených a dalších 20 stížností bude doručeno náčelníkovi MS VB v nejbližších dnech.

V dalším průběhu jednání část pléna vyjádřila nedůvěru v práci vládní komise, jejíž objektivitu hájil M. Kymlička. KRAS oznámil, že bez ohledu na ustavení vládní komise má vlastní program, podle kterého bude postupovat, zejména v otázce uspořádání veřejné besedy se studenty a jejich hmotného odškodnění.

Vzhledem k tomu, že v posluchárně, kde se schůze konala, nefungovalo osvětlení, bylo další jednání odročeno na 21.11. a na tento den bylo současně vyhlášeno děkanské volno, aby se ke strahovským událostem mohla vyjádřit většina studentů i vyučujících FF UK.

Druhý den jednání zahájila práci na závěrečné rezoluci zvolená komise. Současně s vytvářením této návrhové komise byl částí pléna vznesen požadavek na vytvoření akčního výboru FF UK, jehož hlavním úkolem mělo být řízení a zabezpečování politické práce na fakultě, organizace veškerých akcí včetně případné demonstrace, koordinace činnosti s FV. Další návrh z pléna se týkal vytvoření akční jednoty všech pražských studentů a soustředění zástupců jednotlivých fakult, kteří by připravili návrh jednotného postupu studentů a předložili jej ještě též den plénu VOV ČSM. Návrh byl spontánně přijat a už v průběhu jednání se začala tvořit pracovní skupina, jež byla později nazvána interfakultní komisí.

Po přestávce informoval Z. Zbořil shromáždění, že z jednání, které vedli ten den zástupci studentů se šéfredaktorem Studenta dr. I. Křof-tou, vyplynulo, že Student v žádném případě nehodlá publikovat názory nebo stanovisko nějakého studenta.

Nejvíce diskutovanou otázkou jednání bylo případné pořádání demonstrace, jak k tomu zavazovala v případě nesplnění podmínek první rezoluce FV ČSM FF UK. Většina pléna se shodla v názoru, že vytvoření vládní komise značně modifikuje situaci a rozhodla se od demonstrace upustit a současně požádat o kooptování do této komise studenta FF UK a člens VOV ČSM Z. Pince, který by hájil zájmy UK.

Rezoluce, která z jednání 20.-21.11. vzešla, žádala mj. vládní komisi, aby jejím prvním činem bylo distancování se od dosavadních informací zveřejněných tiskem a ve své další práci průběžně informovala

studenty prostřednictvím interfakultní komise. Rezoluce navrhovala, aby interfakultní komise byla ustavena ve spolupráci s VOV ČSM, kterému bylo doporučeno její jmenovitě složení.

FV ČSM FF UK byl pověřen, aby sestavil společnou komisi s CZV KSČ, která by vypracovala memorandum o širším politickém dosahu strahovských událostí.

Ve stejný den jako druhé zasedání studentů FF UK se konalo plénní zasedání VOV ČSM v Praze, které upravilo a schválilo stanoviska a závěry PVOV ČSM, závěry celopražské porady předsedů kolejních rad na VOV ČSM 2.11. a závěry porady předsedů fakultních organizací ČSM na VOVU 3.11.

Plénum VOV se vysloвило proti řešení studentských problémů bez svazáckých orgánů, bez kolejních rad, proti řešení problémů formou živelných demonstrací. VOV ČSM v Praze převzal koordinaci všech studentských akcí. Bylo požádáno předsednictvo vlády, aby uvážilo možnost rozšíření zastoupení pražských studentů ve vládní komisi o předsedu KRASu V. Vortela a člena předsednictva VOV ČSM Z. Pince.

Plénum dále uložilo PVOV, aby vstoupilo v jednání s redakcemi Mladé fronty, Studenta a Univerzity Karlovy o poskytnutí místa pro zveřejnění stanovisek fakultních výborů a všech materiálů, které byly ignorovány ostatním tiskem. O pomoc při objektivizaci tiskových informací byl požádán VV KSČ.

Interfakultní komise byla ustavena jako pracovní skupina pléna VOV a zástupců pražských fakult. Jejím úkolem bylo shromažďovat a zpracovávat informace o současných studentských problémech pro VOV ČSM i další svazácké orgány a všechny studenty, podílet se na přípravě a vydávání Bulletinu VOV a podílet se na kolportaci zpráv na jednotlivé fakulty, koleje a do vysokoškolského klubu Vltava.

Plénum VOV se rozhodlo svolat do 20.12. celopražský aktiv studentů s reprezentativní účastí všech pražských fakult a pléna VOV. Tajemník ÚV ČSM J. Poledník byl plénum VOV požádán, aby projednal možnost pověřit rozesíláním Bulletinu o strahovských událostech do ostatních vysokoškolských center a na mimopražské fakulty přímo VOV ČSM v Praze.

Bulletin VOV ČSM o strahovských událostech vyšel 24.11. nákladem 550 kusů. Jako zdroj necenzurovaných a nezávislých informací vzbudil mimořádnou pozornost vysokoškoláků, kterým byl určen. Bulletin byl dílem interfakultní komise VOV ČSM, který požádal o jeho rozeslání ÚV ČSM (na mimopražské fakulty) a MV ČSM v Praze (na pražské obvody a velké pražské závody). K tomuto účelu si obě instituce objednály celkem 250 ks Bulletinů. Tyto výtisky čtenáři už nikdy nespátřili.

Na jednotlivé fakulty se Bulletin přesto dostal. Byl hojně vyvěšován, čten a také strháván. Doporučení ministra školství prof. dr. J. Hájka, aby byl Bulletin vyvěšován pouze na svazácké půdě, bylo interpretováno jednotlivými děkany velmi různě. Někteří děkani nechali Bulletin strhnout z veřejné nástěnky, jiní jej prostě zabavili. Na několika školách (VSZ, FTJF, VSE) zůstal Bulletin veřejně přístupný.

4.12. bylo telegraficky svoláno PVOV ke společnému zasedání se sekretariátem ÚV ČSM. PVOV zde bylo seznámeno s výhradami, které měl k Bulletinu sekretariát ÚV ČSM. Týkaly se zejména údajného vyvolávání nezdřavé atmosféry mezi studenty a veřejností i možnosti zneužití zahraniční propagandou. V déletrvajících diskusích se názory členů sekretariátu ÚV ČSM a členů předsednictva VOV nesjednotily. Návrh předsedy ÚV ČSM M. Zavadila, aby vydání Bulletinu bylo pozastaveno do 10.12., tj. původního termínu zveřejnění závěrů vládní komise, nebyl předsednictvem VOV přijat. M. Zavadil hrozil, že v případě vydání dalšího Bulletinu bude ÚV ČSM nucen zrušit VOV ČSM.

Zasedání skončilo, ale pražští vysokoškoláci se dál domáhali vydání slíbeného Bulletinu, i přes pohrůžku ÚV ČSM. Plénum VOV 5.12. rozhodlo, že Bulletin vyjde. Přijalo také obsáhle usnesení o tom, co bude Bulletin obsahovat a požádalo ministerstvo školství o upřesnění pokynů děkanům o vyvěšování Bulletinů.

Obsah Bulletinu byl projednán 6.12. interfakultní komisí a předlo-

žen mimořádnému zasedání PVOV, které se sešlo tentýž den večer za účasti zástupců StB a zvláštního oddělení Generální prokuratury.

Studenti byli informováni, že vydávání Bulletinu odporuje platným zákonům. PVOV se rozhodlo v současné podobě Bulletinu nevydávat a uložilo interfakultní komisi připravit podklady pro řádnou registraci Bulletinu jako periodické tiskoviny VOV ČSM. Je pozoruhodné, že Bulletin vycházející na VOV odevádna, se dostal mimo zákon teprve po strahovských událostech.

PVOV přijalo nabízené hřiště vymezené paragrafy a rozhodlo se na dále fakultními organizacemi své usnesení sdělovat tiskovinou, gloužící výhradně pro úřední, služební nebo provozní účely..., což umožňovala platná zákonná úprava. Bylo rozhodnuto otisknout usnesení pléna VOV ze dne 5.12. a část usnesení PVOV ze dne 6.12.. Otištěn měl být též otevřený dopis FAMU a rozeslán pražským fakultám.

Mimořádné zasedání PVOV 14.12. se usneslo svolat celopražský aktiv vysokoškolácký na 20.12. a přizvat na něj vládní komisi, plénum VOV, ministra školství, ministra vnitra, KRAS, interfakultní komisi a komisi rektora ČVUT. Po obdržení informace Generální prokuratury, že zveřejnění nebo zprostředkování dopisu FAMU pražským fakultám je porušením zákona, PVOV od záměru dopis rozesílat upustilo. Bylo jasné, že za této situace může být VOV ČSM kdykoli zbaven veškerých publikačních možností.

Následující den, tj. 15.12., byla v tisku zveřejněna netrpělivě očekávaná zpráva o vyšetřování vládní komise. Zveřejněny však nebyly závěry samotné komise, ale pouze prohlášení tiskového tajemníka vlády.

Kdo čekal od vládní komise hlubší analýzu příčin strahovských událostí a kritický postoj k nepřiměřenému zákroku VB, byl nutně zklamán. Zpráva sice konstatovala, že došlo i k nepřiměřeným tvrdostem vůči jednotlivým studentům, ale jinak byl postup VB shledán nutným a zákonným. Předsednictvo vlády vzalo na vědomí stanovisko Generální prokuratury, podle něhož nebyla prokázána trestní odpovědnost ani jednotlivých demonstrujících studentů, ani zakročujících příslušníků VB.

Své stanovisko k prohlášení tiskového tajemníka vlády vydal KRAS, který se částečně podílel na práci vládní komise. V obsáhlém stanovisku se mj. uvádí, že bezprostředně po incidentu KRAS shromáždil 200 výpovědí studentů. 57 později autorizovaných (jednalo se o přepis z magnetofonového pásku) výpovědí bylo vládní komisi předáno k dispozici. Členové KRASu také absolvovali mnoho plenárních schůzí ČSM na různých fakultách, kde vyvraceli šířící se fámy o strahovských událostech (mrtvých na obou stranách, spojení studentských představitelů se zahraničím ap.). K jednotlivým bodům prohlášení měl KRAS množství výhrad, konstatoval však, že zpráva podala alespoň jisté, i když zdaleka ne dostatečné, vysvětlení incidentu.

19.12. se sešlo PVOV ČSM v počtu 11 členů (předseda VOV M. Kymlička se pro nemoc nedostavil, svůj názor sdělil telefonicky), aby zaujalo stanovisko ke zprávě mluvčího vlády. Zásadní výhrady ke zprávě měli Z. Pinc, M. Bihelrová, M. Tyl, P. Kulhánec, J. Ptáček, Z. Zbořil a F. Pěnička, větší výhrady ke stylu zprávy, formulacím či požadavky o její doplnění měli K. Sekl, J. Kovář, J. Koudelka, V. Ditrich, menší měl M. Kymlička. PVOV byl vysloven požadavek zveřejnění celého textu zprávy vládní komise. Byly vzneseny dva návrhy na ustavení kontrolní skupiny, která by sledovala průběžně odstraňování závad na všech pražských kolejkách. Členové PVOV konstatovali, že se příslušné orgány odpovědně zabývají odstraňováním technických příčin nedostatků a že i zpráva samotná uspokojivě hovoří o řešení závad a navrhuje účinná hospodářská opatření. Závěry zprávy týkající se právního posouzení strahovských událostí však byly shledány nedostatečnými. Byl vznesen požadavek zveřejnění jmen provinilých příslušníků VB. Diskutující PVOV se též pozastavili nad faktem, že přes poměrně malý počet zasahujících přísluš-

níků VB nebylo možno v jejich řadách identifikovat ty, kteří způsobili některým studentům těžké újmy na zdraví. V této souvislosti bylo PVOV upozorněno rovněž na zmínku ministra školství prof. Hájka i dr. Rybáře z ministerstva vnitra, že v případě naléhání na zjištění provinilých příslušníků VB budou potrestáni i studenti, jejichž totožnost byla zjištěna. Konstatovalo se, že je to pokus umocnit ve vědomí mnoha lidí již existující strach, který jim pak brání hájit svá nejzákladnější práva. Kritizován byl opět tisk, zejména svazácký. Přístup stranických orgánů k postrahovským jednáním byl částí PVOV hodnocen mnohem výše než postoj ÚV ČSM, který se v posledním období zjevně stavěl proti studentským záj-
přím. PVOV začala být svazována možnost uspořádání referenda o smyslu ČSM na vysokých školách a vytvoření vlastní studentské organizace zdola.

Strahov nebyl jen studentskou záležitostí. Psal se rok 1967 a společnost se zvolna dostávala do pohybu. Jak řekl prof. Goldstücker na akciu FP UK 21.11., studenti se poprvé dostali do styku s konkrétní reálnou politikou. Záleží na tom, jak si v této reálné politice budou počínat, zda jim jde o to, o co jde generaci jejich rodičů - aby se veliký experiment socialismu v CSSR podařil, zda se chtějí zapojit do úsilí o to, aby v této zemi ten experiment skončil úspěchem.

O tom, že studenti nebyli osamoceni, svědčí více než 10 000 podpisů pod peticemi odsuzujícími zákrok VB na Strahově. Důležitá byla také podpora, které se studentům dostalo od českých spisovatelů. Česká část ÚV Svazu čs. spisovatelů projednala na svém zasedání 20.12. informace o posledních studentských událostech v Praze a zaslala Předsednictvu vlády ČSSR dopis, v němž konstatuje, že studenti jsou nedílnou součástí naší socialistické společnosti a předpokladem její úspěšné budoucnosti, a je proto nerozumné a neprozřetelné používat vůči mládeži jakýchkoli metod perzekuce, násilí a nátlaku, které v ní vyvolávají pocity zatřpklosti a odcizují ji společné věci.

Také některé fakultní organizace KSČ se postavily na stranu studentů. Např. celofakultní plenární schůze KSČ elektrotechnické fakulty ČVUT 10.11. uznala oprávněnost požadavků studentů a motivy, které studenti vedly k veřejnému vystoupení, i když jeho živelná forma byla pokládána za nevhodnou. Plenární schůze vyslovila nesouhlas se způsobem provedení druhé části zásahu VB v areálu strahovských kolejí a žádala přehodnocení této fáze zásahu vyššími stranickými orgány. Ty byly také žádány, aby zajistily alespoň dodatečné objektivní informování veřejnosti.

Blížil se rok 1968, který pro studentské hnutí znamenal rok zásadních přeměn. Československý svaz mládeže vstupoval do posledního roku své faktické existence. Rozpor mezi ÚV ČSM a vysokoškoláky, reprezentovanými pražským VOV ČSM, se zřetelně projevoval již koncem roku 1967 při přípravě aktivu pražských vysokoškoláků, který byl usnesením pléna VOV svolán na 20.12. Na rozšířeném zasedání PVOV oznámil zástupce ÚV ČSM J. Poledník předsednictvu, že ÚV ČSM aktiv pravděpodobně zakáže, což se také stalo (aktiv zakázal předseda městského výboru ČSM v Praze Jíra a jeho rozhodnutí dodatečně ratifikovalo předsednictvo MV ČSM).

Aktiv pražských vysokoškoláků se sešel až 13. ledna 1968. Zahájil diskusi o smyslu ČSM na vysokých školách a přípravu referenda na toto téma. Referenda však už nebylo třeba, ČSM se rozpadlo rychleji. Do konce ledna byly založeny dvě první Akademické rady studentů na FF UK a FONU - fakultě osvěty a novinářství. Byly už zcela nezávislé na ČSM, i když je zakládali bývalí funkcionáři ČSM, stojící v opozici vůči ÚV ČSM.

Neschopnost svazáckých orgánů, zejména ÚV ČSM, vyrovnat se s aktivizujícím se mládežnickým hnutím nabyla vrcholu. Dokumenty o této pohnuté etapě sebereflexe naší mládeže jsou připraveny ke zveřejnění.

Aktiv pražských vysokoškoláků 13.1.1968 bude naším příštím zastavením na cestě k pochopení tohoto složitého vývoje.

(z dosud nepublikovaných materiálů) - Vladimír Vyskočil -

HUMAN RIGHTS NOW!

- je název koncertního turné, které pořádá Amnesty International (mezinárodní organizace sledující dodržování lidských práv) k počtě 40.výročí vyhlášení VŠEOBECNÉ DEKLARACE LIDSKÝCH PRÁV a pro podporu myšlenky chránit aktivisty za lidská práva po celém světě. Probíhá v září a říjnu 88 v těchto městech: Londýn, Paříž, Budapešť, Torino, Barcelona, San Jose, Toronto, Montreal, Philadelphia, Los Angeles, Tokyo, New Delhi, Harare /Zimbabwe/, Sao Paulo, Mendoza, Buenos Aires.

Naše fotoreportáž je z koncertu v Budapešti, kterého se - se stotisícem diváků ze střední Evropy - účastnil i předseda vlády a gen.taj.MSDS Károly Grosz a vyslanec SSSR v Maďarsku. Účastníci akce obdrželi kompletní text deklarace v maďarštině, jehož českou verzí uvádíme na další straně.

- mpr -

Tracy Chapman
Peter Gabriel Youssou N'Dour

Sting
Bruce Springsteen

Demokratická iniciativa je skupina občanů, kteří začali vyvíjet v roce 1987 činnost směřující k obrodě demokratických tradic naší republiky a k uvědomění si vlastní zodpovědnosti každého občana za tento proces. DI se inspiruje demokratizačními procesy probíhajícími v ostatních socialistických státech.

Svoji činnost zahájila DI zasláním dopisu, signovaného 50 občany, jednotlivým poslancům Federálního shromáždění. Mezi hlavní požadavky DI patří zrušení kádrového řízení na všech úrovních života společnosti a z toho pramenící diskriminace a nerovnosti občanů, vytvoření objektivní informační soustavy, vyhlášení amnestie pro všechny politické vězně. Dopis zahrnuje také návrhy týkající se ochrany životního prostředí a podněty pro práci Národní fronty.

Později odeslala DI ještě další dva dokumenty, a sice Podnět k vytvoření zákonů a na ně navazujících nižších norem o jubilejním roce 1988 a Podnět k vytvoření spolkového zákona. DI doporučuje věnovat pozornost vzniku samostatného československého státu, dějinám předválečného Československa a osobě T.G. Masaryka, obnovit Masarykovu společnost, Masarykův ústav a vydávání Masarykova slovníku, zpřístupnění díla T.G.M. ve veřejných knihovnách. DI navrhuje zřídit u příležitosti jubilejního roku 1988 koordinační výbor pro osvětovou činnost, který by inicioval mj. zájem o dějiny demokratických tradic v našich zemích, vývoj po roce 1945, včetně událostí roku 1968. Cestu k tomu by měla připravit veřejná a svobodná diskuse ke klíčovým obdobím naší historie.

Z prostředí DI vyšel též návrh na zřízení Havlíčkovy nadace, která by se vytvořila z domácích zdrojů a zaměřila by se na podporu individuální občanské aktivity především v kulturní a sociální oblasti.

Demokratická iniciativa publikuje své texty ve sborníku nazvaném Glosář 1988.

- hk -

UNI J A Z Z I N F O R M U J E

22.8.1988 vydal přípravný výbor UNIJAZZu zprávu určenou svým členům a dalším zájemcům o členství. Ve zprávě se konstatuje, že přes řadu podniknutých administrativních kroků se dosud nepodařilo tuto dobrovolnou zájmovou organizaci registrovat. Obsáhlými citacemi je doložen odmítavý postoj příslušných orgánů a žádost přípravného výboru ze dne 5.6.1988 o zahájení připomínkového řízení k upravené verzi návrhu organizačního řádu, později též zamítnutá. Ve zprávě dále následuje znění úprav stanov, anketa a zamyšlení nazvané "O co nám jde v UNIJAZZu", vyjadřující snahu přípravného výboru i nadále usilovat o registraci.

Přípravný výbor v současné situaci nabízí více než čtyřtisícové členské základně zprostředkování vzájemných kontaktů jednotlivých členů i budoucích klubů UNIJAZZu. V rámci průzkumu zájmu, potřeb a možností se přípravný výbor obrací na členskou základnu, aby jeho prostřednictvím informovala o svých aktivitách. Tímto způsobem lze získat další spolupracovníky, hudebníky, výtvarníky, překladatele, profesionální rádce nebo diváky. Přípravný výbor zajistí jejich vzájemnou součinnost a pomůže při jejich výběru.

V edici Bokem vydala Jazzová sekce, člen mezinárodní Jazzové federace při hudební radě UNESCO, publikaci Josefa Vlčka "Ambientní hudba a industrial, dvě eseje o rockové avantgardě".

Přípravný výbor UNIJAZZu informuje, že i nadále přijímá přihlášky nových zájemců o členství. Blížší informace lze získat dopisem s vyplacenou odpovědí na adresách :

ing. Čestmír Huňát, Nad Šárkou 104, 160 00 Praha
RNDr. Jiří Exner, Rooseveltova 32, 160 00 Praha

- ds -

NEZÁVISLÉ MÍROVÉ SDRUŽENÍ

iniciativa za demilitarizaci společnosti

Ve zkušebním čísle Revue 88 jsme informovali o vzniku nové mírové iniciativy, která ve stejný den jako své úvodní prohlášení publikovala Dopis č. 1, zaslany Federálnímu shromáždění ČSSR, vládě ČSSR, České mírové radě a ČTK.

Dopis č. 1 nyní uvádíme v plném znění. Problematikou základní vojenské služby se budeme zabývat soustavně. V tomto čísle přinášíme údaje o povinné vojenské službě v některých evropských zemích a rozdílných postojích k občanům, kteří z nejrůznějších důvodů odmítají sloužit v armádě.

Obracíme se na čtenáře, aby nám k tomuto tématu zaslali své názory, budeme je postupně publikovat.

Dopis č. 1 Nezávislého mírového sdružení, Praha 16. dubna 1988 :

Základní vojenská služba v ČSSR činí dle § 27 branného zákona dva roky. Jejím cílem je všestranně připravit mladé muže k obraně vlasti, jakkoli chceme věřit, že k takové potřebě nikdy nedojde.

Dva roky se nám však jeví jako doba neúměrně dlouhá.

Dvouletá pauza po získání kvalifikace snižuje účinnost odborného vzdělání. Úroveň odborných znalostí a dovedností pak při nástupu mladého člověka do zaměstnání už zdaleka neodpovídá možnostem, které mu vzdělání poskytlo.

Navíc průběh základní vojenské služby přispívá k prohlubování již tak porušeného vztahu k práci, vede k nezájmu, pasivitě, lhostejnosti - v důsledku pak nutně dochází ke značným celospolečenským ztrátám.

Nástup základní vojenské služby vytrhuje mladé lidi z jejich prostředí v době, kdy utvářejí pevné vztahy přátelské i partnerské, kdy mnozí již zakládají vlastní rodiny - je to skutečnost, která spolupůsobí při vzniku negativních jevů v mezilidských vztazích i v psychickém stavu jednotlivců.

Z neúměrnosti délky základní vojenské služby k potřebám základního výcviku a z nedobrych poměrů, jaké v naší armádě panují, narůstají vnitřní pocity zbytečnosti, marnosti, neúčelnosti - ty přispívají k postupné ztrátě aktivního přístupu k potřebám společnosti, k oslabení až úplné ztrátě osobní odpovědnosti za to, co ve společnosti probíhá.

Navrhujeme proto všeobecné zkrácení základní vojenské služby v naší zemi. Jsme přesvědčeni, že by tento krok přinesl cenné výsledky. Došlo by k potřebnému posílení důvěry mezi oficiálními strukturami státu a občany. Mladí lidé, jichž se tento problém týká, by tak mohli pocítit, že na jejich zájmech skutečně záleží.

Významný by byl i ekonomický přínos pro společnost, kterého by se docílilo uvolnění pracovních sil a finančních prostředků pro potřebné oblasti národního hospodářství.

Zkrácení základní vojenské služby by v neposlední řadě vedlo k posílení důvěry v mezinárodním měřítku, neboť odstranění nebezpečí války napomáhá nejen snižování zbrojního potenciálu, ale i snižování početního stavu armád a taková organizace, která odpovídá jejich obrannému charakteru.

Žádáme kompetentní orgány, aby se zabývaly naším podnětem ke zkrácení základní vojenské služby a na toto téma rozvinuly veřejnou diskusi.

. . . . .

V dalším čísle Revue 88 budeme čtenáře informovat o jednání Nezávislého mírového sdružení s představiteli oficiálního Čes. mírového výboru, který přišel s iniciativou setkání uspořádat.

Sovětský časopis Nová doba uveřejnil v čísle 31/1988 článek "Potřebujeme mnoho nulových variant" prominentního činitele koordinačního výboru hnutí obránců míru NSR Gerda Greuneho. Autor konstatuje, že jsou zbytečné nejen zbraně, ale i vojenské uniformy a zamýšlí se mj. nad tím, jak se protiválečné hnutí v NSR zasužuje o to, aby občané měli neomezené právo z morálních důvodů odmítnout výkon vojenské služby a byli využíváni k mírové sociální činnosti místo vojenského drilu a jak snižování početního stavu armád napomáhá realizaci mírových myšlenek.

Na stránkách východoevropských novin a časopisů se s připomínkou práva odmítnout vojenskou službu a práva konat alternativní civilní službu příliš často nesetkáváme. Údaje o délce povinné vojenské služby v ostatních evropských státech jsou soustavně zamlčovány, stejně jako fakta o právech branců nastoupit službu podle svého svědomí.

Dne 5.3.1987 byla Komise pro lidská práva OSN schválena rezoluce "Úloha mladých v podpoře a ochraně lidských práv včetně otázky odepření vojenské služby z důvodů svědomí".

V rezoluci se mj. uvádí :

"Komise pro lidská práva OSN uznávajíc, že odepření vojenské služby z důvodů svědomí vyplývá z principů a důvodů svědomí, včetně osobního přesvědčení motivovaného nábožensky, eticky, morálně či jinak podobně,

1. rozhoduje, že odepření vojenské služby z důvodů svědomí má být považováno za legitimní výkon práva na svobodu myšlení, svědomí a vyznání, které je uznáno Všeobecnou deklarací lidských práv a Mezinárodním paktem o občanských a politických právech,
2. vyzývá státy, aby podnikly opatření směřující k uznání práva být vyňat z branné povinnosti z důvodu odporu svědomí vůči službě se zbraní, plynoucího z upřímného přesvědčení,
3. doporučuje státům, kde je zavedena povinná vojenská služba, aby uvažovaly o zřízení rozličných forem náhradní služby, které by byly slučitelné s důvody odepření vojenské služby, přičemž mají vzít v úvahu zkušenosti jiných států v této věci a zdržet se trestání odpíračů vězením,
4. doporučuje členským státům pokud tak již neučinily, aby do svého právního řádu zahrnuly taková opatření, která by umožnila nestranně posoudit, zda odepření vojenské služby z důvodu svědomí je v tom kterém případě podložené,
5. prosí generálního tajemníka, aby pro 45. zasedání komise připravil zprávu o odpírání vojenské služby z důvodu svědomí a zpracoval do ní stanoviska jednotlivých vlád a dodatečné informace,
6. rozhoduje, že se bude zabývat touto otázkou ještě před 45. zasedáním v jednacím programu pod bodem "Úloha mládeže v prosazování a ochraně lidských práv, včetně odpíračství vojenské služby".

Rezoluce byla schválena 26 ti hlasy proti 2 (Mosambik, Irák), 14 států se zdrželo hlasování (SSSR ...atd., ČSSR není v komisi zastoupena).

Ke stejné problematice se již v roce 1982 vyjádřil i Evropský parlament v rezoluci, jejímiž základními principy jsou :

1. Osoby povinné vojenskou službou, které z důvodu svědomí nebo hlubokého přesvědčení pocházejícího z náboženských, etických, morálních, humanitních, filozofických nebo podobných motivů odmítají vykonat vojenskou službu, mají právo na to, aby byly zproštěny povinnosti tuto službu vykonat.
2. Toto právo plyne ze základních práv jedince a zaručuje jej článek 9 Evropské konvence o lidských právech.

Podle údajů z roku 1982 činila základní vojenská služba a náhradní civilní služba v některých evropských zemích :

Belgie 10 měsíců vojenská služba / 15-24 měsíců náhradní služba, Dánsko 9 / 11, Francie 12 / 24, NSR 15 / 16, Řecko 26-30 / 48, Irsko prof. armáda, Itálie 12 / 20, Lucembursko prof. armáda, Nizozemí 14 / 18, Velká Británie prof. armáda, ČSSR 24 / -, NDR 24 / - (nyní změna), PLR 24-36 / - (nyní změna), EUR 24-36 / -, Albánie 24-36 / -, Jugoslávie 12-24 / -, SSSR 24-36 / -, NDR 18 / - (nyní změna).

Na příkladu Francie si ukážeme, jak se podařilo v posledních 20 ti letech francouzskému mírovému hnutí prosadit významné zákonné úpravy, které prakticky legalizují odeření vojenské služby z jakéhokoli důvodu za cenu dvojnásob dlouhé náhradní služby v civilním sektoru.

Základní vojenská služba trvá ve Francii 12 měsíců. Odvodu podléhá mužská populace v 18 ti letech, na vojnu nastupuje v 19 ti letech. Studentům se poskytuje odklad do 23 let. Zvláště studentů se týká zvláštní francouzská výmohost - tzv. kooperace. Na statut kooperanta není sice právní nárok, ale zvláště mladí techničtí experti, učitelé ap. mají šanci odejít do zemí Afriky a Latinské Ameriky na dobu 16 ti měsíců plnit program francouzské kooperace se zeměmi třetího světa. Výhodou tohoto statutu je nejen velmi slušný plat, ale i možnost pokračovat v téže práci i po splnění kooperační povinnosti. Nejednou se stává, že do sektoru kooperace je zařazena i funkce kulturních přidělců v zemích NVHP, včetně ČSSR. Kooperací je nahrazena základní vojenská služba, kooperant je zařazen do zálohy a může být (nebývá) povolán k vojenskému cvičení. Úst pro kooperaci bývá cca 5000 ročně, poptávka převyšuje nabídku.

Uvedeno bývá ročně cca 400 000 mužů, narukuje z nich asi 75 % - kolem 100 000 mužů bývá ročně zproštěno branné povinnosti z důvodů převážně zdravotních a sociálních. Zákonným důvodem pro zproštění je péče o rodinu, stačí být otcem jednoho dítěte. Vojenskou službu nahrazuje také služba u policejních sborů.

Armáda sama nabízí výkon služby poblíž domova. Vojíní zaměstnaní v armádě informatikou (cca 5000 lidí) mohou po 2 měsících přijímače zbytek vojny bydlet doma.

Od roku 1963 bylo ve Francii možné odepřít vojenskou službu a žádat zařazení do civilního sektoru (na 24 měsíců), zpočátku to bývala civilní obrana nebo požárníci. Bylo třeba dopisem zdůvodnit odmítnutí, motivace se připouštěla náboženská a filozofická, nikoli politická. Asi 1/3 žádostí byla každoročně ministerstvem obrany zamítnuta, když příslušní úředníci neshledali uvedenou motivaci za dostatečně přesvědčivou. Odmítnutý odpírác pak vojenskou službu buď nastoupil, nebo byl odsouzen k odnětí svobody cca na 1 rok, někdy i více.

Koncem 70. let zahájili odpírači úspěšnou kampaň posílání zdůvodňujících dopisů stejného znění. Některým bylo vyhověno, jiným ne. Takto demaskované libovůle úřadů odpírači využili, o věc se začal zajímat tisk, došlo k soudním sporům.

V sedmdesátých letech úřady přidělovaly odpírače na práce do lesů. V roce 1974 se více než polovina odpíračů této praxi odmítla podrobit, aniž by se změnila příslušné zákonné předpisy, bylo odpíračům potichu vyhověno, a ti začali pracovat i v nemocnicích, sociálních ústavech a podobných zařízeních.

V roce 1983 došlo k významné reformě zákona o branné povinnosti. Teoreticky sice o přidělení civilního statutu odpírače rozhoduje ministr, avšak udělí jej každému, kdo napíše příslušnému úřadu, že civilní statut požaduje z důvodu svědomí. Každého dalšího zdůvodnování není třeba. Existuje oficiální seznam nabídek pracovních míst pro odpírače - je jich cca 50 000. Podle zákona by alternativní službu neměl odpírač vykonávat v aparátu politických stran či aparátech odborových. Odpírači pracují v domech mládeže, kulturních střediscích, sociálních ústavech i občanských asociacích na ochranu přírody (Green Peace), obranu lidských práv (Amnesty International), pacifistických sdruženích (MAN - hnutí pro nenásilnou alternativu) aj. Esplňuje-li vybrané místo odpíračovo očekávání, může přejít jinam, ne však více než 3x za dobu alter-

nativní služby, kteří trvá jako dříve za měsíci. Odpirač dostává z veřejných zdrojů příspěvek ve výši Solcu vojína (400 F měsíčně), 2000 F se poskytují organizaci, která ho zaměstnává, na jeho zaplacení. Většinou po dohodě se odpirač zaplácne a potom dostává měsíčně 2.000 F., což je zhruba polovina minimálního platu, avšak dostatečná suma k zajištění osobní nezávislosti.

Lozoruhodné je, že ani po roce 1987 nijak výrazně nestoupl počet odpiračů - je jich cca 2000 ročně, tj. 0,5 % branč. Komu se nechce na vojnu, raději si opatří "reformu", ekvivalent naší modré knížky.

Dne 21. 3. 1988 byl na tiskové konferenci, pořádané ve Vídni Mezinárodní helsinskou Federací pro lidské práva, zveřejněn text vypracovaný okruhem maďarského nezávislého časopisu Beszélés :

"Výzva následně schůzce Konference pro bezpečnost a spolupráci v Evropě ve Vídni". Ve výzvě se uvádí :

"My, demokraticky a mírumilovně smýšlející lidé, věřící i nevěřící, vítáme rezoluce Evropského parlamentu a Komise lidských práv OSN z ledna a března 1987. Tyto rezoluce uznaly odírání vojenské služby z důvodů svědomí za všeobecné lidské právo a vyzvaly vlády - pokud tak už neučinily - aby propustily osoby, které pro odírání vojenské služby vězni a aby pro ně zavedly náhradní civilní služby.

Máme dobré důvody tyto požadavky podporovat. Stovky našich východoevropských spoluobčanů, odmítajících být ve službách násilí, jsou vězněny. Tito mladí lidé mohli společností sloužit tím, že by místo vojenské služby pečovali o staré a nemocné.

Proti nehumánní praxi našich vlád protestujeme i jako Evropané. Je nedůstojné pro celý kontinent, že i po hitlerismu a stalinismu a po hrůzách dvou světových válek existují vlády, které nerespektují právo člověka jednat podle svého svědomí. Válka a potlačování práv jedince jdou ruku v ruce i dnes.

V rozdělené Evropě nemůže dojít k trvalému uvolnění, pokud budou pronásledováni lidé, kteří odmítají pohlížet na jiné národy jako na nepřítel. Nelze důvěřovat vládám, které požadují po jiných vládách, aby se veřejně zrekly násilí, a přitom vězni ty, kdož násilí odmítají.

Národy východní Evropy očekávají, že helsinský proces spojí evropskou bezpečnost s rozšířením lidských práv.

Vyzýváme proto všechny signatérské státy helsinského Závěrečného aktu, aby se vzájemně zavázaly, že uznávají občanské právo na odírání vojenské služby z důvodů svědomí a právo na náhradní službu.

Vyzýváme proto vlády, které usilují o skutečný mír a svobodu v Evropě, aby prosadily uzavření takového závazku na vídeňské následně schůzce Konference pro bezpečnost a spolupráci v Evropě."

Tuto výzvu podepsalo několik set občanů, zástupců různých občanských iniciativ z NDR, SSSR, Jugoslávie, PLR, NDR a ČSSR.

V Československu se v poslední době opět o odírání služeb diskutuje ve zvýšené míře. Dne 3. 3. 1987 zaslal J. Svoboda otevřený dopis Federálnímu shromáždění (tranec J. Svoboda byl povolán k základní vojenské službě, přestože pečoval s manželkou o 1,5 leté dítě a manželka současně prodělávala rizikové těhotenství), v dopise J. Svoboda navrhuje všeobecné zkrácení vojenské služby, více osobního volna pro vojáky, možnost navštěvovat častěji rodiny, více respektu k občanským právům vojáků, zejména ke svobodě přesvědčení a náboženského vyznání, vytvoření a zákonné zajištění zvláštních podmínek pro vojáky, kteří pečují o vlastní rodinu, dostatečné finanční zabezpečení rodin vojáků a umožnění náhradní služby pro ty branče, kteří odmítají službu v ozbrojených silách nebo složení vojenské přísahy z důvodů svědomí. Formou petice se později k dopisu přidaly stovky občanů, ani jim, ani J. Svobodovi však Federální shromáždění neuznalo za hodno odpovědět.

Československé mírové hnutí bylo v dubnu 1988 obohaceno o nově vzniklé Nezávislé mírové sdružení, které si jako jeden z cílů vytklo právě usilování o uznání práva odmítnout službu v armádě z důvodů svědomí.

Ve dnech 17.-19. 6. 1988 se Nezávislé mírové sdružení podílelo na mírovém semináři Praha 88 v našem hlavním městě, kam se sjeli zástupci občanských a mírových iniciativ, aby navázali na podobná neformální set-

konání v roce 1987 ve Varšavě, Budapešti a Moskvě. Jednáni málo probíhat současně ve třech tematických sekcích :

1. Funkce lidských práv v zabezpečování demokratického míru a demokratická alternativa mezinárodních vztahů. Využití helsinského procesu, existujících nezávislých i oficiálních institucí a vytváření nových možností k zaručení práv občanů dolet se na rozhodování o otázkách zbrojení, odzbrojení, zásahů do přírodního prostředí, lidských práv a jiných otázek (např. volného cestování v oblasti helsinského procesu), které jsou rozhodující pro překonání evropského rozdělení. Projednání možnosti zřídit či požadovat zřízení mezinárodní inspekční skupiny pro kontrolu dodržování lidských práv.

2. Překonávání vlivu vojensko-policejních ideologií a mašinérií a ideologií propagujících nesnášenlivost a zást. Nastolení mírových vztahů uvnitř společnosti a státu jako podmínka mezinárodního míru.

3. Délka povinné vojenské služby a možnosti zřízení náhradní civilní služby pro brance, kterým svědomí nebo víra zapovídá ovičit se v zabíjení lidí. Občanská práva vojáků. Využití ušetřených prostředků a náhradní služby pro potřeby ekologie, zdravotnictví atd.

Jedině jednání 3. sekce nebylo narušeno bezpečnostními orgány, které zadržely řadu osob a zahraniční účastníky semináře vypověděly ze země.

Hlavní referát ve 3. sekci přednesla zástupkyně NLS H. Marvanová. V pasáži zabývající se povinnou vojenskou službou zdůraznila, že perspektivně je třeba považovat za nenormální sám fakt, že občané musí být připraveni kdykoli okamžitě opustit své rodiny a nasazovat život pro vítězství vyšších zájmů, a zabíjet při tom druhé lidi, přestože pro ně samotné to nejsou nepřátelé. Dále H. Marvanová konstatovala, že náhradní služba by nikdy neměla být pro odpiračů trestem, ale měla by být výrazem toho, že společnost uznává a respektuje jejich postoj, na který mají právo.

V FNR byl 17.6.1988 schválen nový zákon o vojenské přísaze a ZG. vláda podala Sejmu návrh změny zákona o vojenské povinnosti v FNR s cílem ustanovit náhradní službu pro odpiračů. O tyto záležitosti se značnou mírou zasloužila skupina Polnosc i Pokoj. Z dopisu člana WIP P. Niemczyka semináři Praha 88 citujeme:

"V Polsku odmítlo od začátku roku 1987 150 osob vojenskou službu. Ve vězení je 13 osob (nepočítaje v to několik desítek svědků Jehovových, kteří nechtějí mít s W i P nic společného). Okolnost, že se moc rozhodla uvěznit a odsoudit necelých 10 %, svědčí o tom, do jakých nepříjemností se dostává protestními akcemi : s ohledem na veřejné mínění nechce mít vězně svědomí, proto je zbavuje svobody co nejdříve, ale přitom nechce vyložit možnost použití represe vůči nepohodlným občanům. Aby se moc dostala nějak z tohoto dilematu, musela ohlásit zavedení náhradní služby. Ke změně zákona o vojenské službě byly zapotřebí různé tlaky. Protestní akce a veřejné mínění jsou jen jejich část. Důležité je, aby se zaktivizovalo různé odborná střediska, která mohou náležitě ocenit civilní službu. Dobré by bylo, aby se takového řešení dožadovali lékaři, kteří pocítují nedostatek personálu v nemocnicích a v pečovatelských domech. Dobré by bylo, aby se právníci dožadovali nových právních úprav vyplývajících z humanitárních potřeb. Žádoucí by bylo, aby se touto záležitostí zabývaly vědecké i kulturní kruhy. Rozeslali jsme v Polsku dopisy lékařům, právníkům i vědcům s prosbou, aby podpořili naše požadavky, několikrát jsme vyvolali intervenci u vlády. Snažili jsme se vzbudit zájem některých poslanců, a díky tomu se o náhradní civilní službě mluvilo na Forádním výboru při Státní radě. Velkého pochopení i pomoci se nám dostalo ze strany katolické církve."

Shrneme-li závěrem údaje pocházející ze západoevropských zemí, vidíme, že v této části Evropy lze z důvodů svědomí vojenskou službu odmítnout. Tyto důvody musí uznat státní instituce, občan se musí podrobit formalizovanému řízení. Vojenská služba je povinná ve všech státech EHS, vyjma Velké Británie, Irsko a Lucemburska. Náhradní služba vždy svou délkou přesahuje povinnou službu. Odmítne-li občan náhradní službu nebo se odmítá podřídit řízení, které okmá jeho motivy, jsou stanoveny tresty odnětí svobody, délkou někde i přesahující délkou náhradní služby. V mezinárodním měřítku se odpiračů zabývají Amnesty International a War Registers Int.

GALERIE MLADÝCH

Velkým přínosem pro mladé výtvarníky /umělce mladší než 35 let/ je vznik Galerie mladých. Galerie začne fungovat od začátku roku 1989, její výbor, který byl zvolen z aktívu mladých malířů, sochařů, grafiků a restaurátorů při Svazu československých výtvarných umělců, má tedy už plné ruce práce. Galerii mladých byly přislíbeny prostory Galerie u Řečických ve Vodičkově ulici v Praze.

V čem tkví význam této výstavní plochy? Galerie je pouze pro mladé, začínající umělce, kteří zde mají možnost světu sdělit své objevy a ukázat plody své tvůrčí práce. Výbor výtvarníků nebude nikak pokoutně ovlivňován, budou zde mít možnost vystavovat všichni, kdo se přihlásí a splní kritéria uveřejněná v prvním bodu statutu Galerie mladých. Mohou zde vystavovat jedinci i skupiny, jestliže jsou členy nebo kandidáty SČVU nebo jim byla poskytnuta součinnost v sociálním zabezpečení ČRVU nebo jsou absolventy vysokých škol uměleckého směru a působí v oborech volného umění, jsou ve věku do 35 let nebo mají do 5 let po absolutoriu vysoké školy uměleckého směru. Další podmínkou je sepětí jejich života s tvorbou a Prahou a skutečnost, že neměli dosud v Galerii mladých výstavu. Avšak ani ostatním výtvarně činným lidem není tato galerie uzavřena. Vystavující autor si může pozvat hosta či hosty, kteří nespĺňují třebaš žádnou z podmínek pro vystavovatele. Jejich díla však nesmějí přesáhnout polovinu výstavní plochy.

Výstavy budou trvat 14 dní, což umožní více umělcům prezentovat své díla. Vernisáže budou ve středu, ukončení v neděli následujícího týdne, v pondělí a v úterý bude čas pro instalaci nové výstavy, kterou si bude zajišťovat každý autor sám.

Výbor Galerie mladých /volený na dvouletá funkční období/ nebude zasahovat do výběru kombinací autorů ani do výběru vystavovaných děl.

V Galerii mladých bude instalována tabule ohlasů, která bude sloužit zveřejnění kritik a ohlasů na výstavu. Budou zde uveřejněny názory jak pozvaných, tak nepozvaných kritiků.

Vzhledem ke skutečnosti, že je v Praze několik set mladých výtvarníků, kteří nemají kde vystavovat, budou přijímány pouze práce v oborech malířství, sochařství, grafika a restaurátorství.

Nezbývá nežli popřát výboru Galerie mladých hodně zdaru, aby se Galerie mladých stala skutečně tím, čím chce být, výstavní plochou sloužící mladým výtvarníkům, a aby tím přispěla k vyplnění mezery v našem kulturním životě.

připravil - Radovan Sedlinský -

STUDIJNÍ ARCHIV GALERIE H

Studijní archiv Galerie H byl založen v srpnu 1984. Jeho smyslem je shromažďovat, zpracovávat a zpřístupňovat materiály a informace o současném českém a slovenském výtvarném umění, počínaje rokem 1939. Materiály jsou zpracovávány na dokumentační karty ze třech hledisek: kartotéka autorů, autorů textů a kartotéka výstavních síní. Ze základní karty výstavy je odvolání na autora katalogového textu, výstavní síň, eventuelně na všechny zúčastněné autory.

Základními prameny archívu jsou katalogy, texty, pozvánky a plakáty, přehledy výstav atd. Ke dni 15. 5. 1988 bylo zpracováno a archivováno 2010 pozvánek a plakátů, 7126 katalogů, textů a příležitostných tisků.

Galerie H přivítá pro studijní archiv jakékoli materiály o současném českém a slovenském výtvarném umění.

Adresa: GH, nám. K. Gottwalda 49, 281 63 Kostelec nad Černými lesy.

Rio Preisner

(nar. 13. 11. 1925 v Mukačevě)

Český filozof, literární historik, básník a překladatel.

Po maturitě (Praha 1944) vystudoval na Karlově univerzitě germanistiku. Studium zakončil r. 1950 doktorátem. V r. 1952 byl odveden k pracovnímu technickému praporu. Po ukončení vojenské služby působil na Státní jazykové škole. V r. 1968 se aktivně účastnil obrody Lidové strany. V r. 1969 emigroval do USA. R. 1973 byl jmenován řádným profesorem germanistiky na The Pennsylvania State University, stal se členem amerických filologických organizací, od r. 1975 rakouského PEN - klubu. Překládal z němčiny (Grimmelshausena, Hölderlina, Paula, Hesseho, Brocha, Kafku, Dürrenmatta, Krause a další) a angličtiny (Eliota, Hopkinse aj.). Svoji první knihu veršů "Kapiláry" vydal r. 1968 (Blok, Erno). V exilu publikuje kromě poezie také odborné práce v humanitních oborech.

V k a v á r n ě H v ě z d a, za každého počasí,
vysedával soudní lékař.
Upnut do moučného sáčku
mlčel o věčném vyhnanství.
V koutku úst mu schla slina.
Když vyhrál partii šachu
s koncesovaným českým knihkupcem,
vyhlásil: "Ve Vladivostoku před naloděním
jsem v čínském krámu koupil
Websterův slovník, knihu knih."
Nemohl jsem pochopit tolik vědění
svázaného mimo rozměr lásky.
To jsem netušil, že Kant
pannu nadějí nebil pruskou holí
jen z důvodů cenzurních.

(Zvíře dětství)

T a m, k d e z a m o s t e m tvrdlo bláto
na cikánském mletu
a českým četníkům kapalo z šosů,
končily mé sny. Už zase.
Na lemech kaluží se tetelily
roje bělásek, až úzko.
A co když zvířezí Minotaurus
a vyseká révu
z vinic nad monastýrem?
Jak dobré je žít v úzkostech
až do konce, když všechno vlastnictví
se vydralo ze mne,
abych byl snad zachráněn o vlas.

(Zvíře dětství)

V p r a v d ě je hrůzy víc než v zápasech hmyzu
a v ztuhnutí mamutích stád.
Nová pravda dorůstá vždy jako hlava
stohlavé saně. Pravda zašlého národa.
Vyšla z jeho středu a nesou jí,
slunnou eucharistii, v čele vojů.
Jak se zabydlela v kovaných vozech!
Vždy na cestách, vždy na pochodu.

Proč nezanést válku lačností
a spanilých jízd až k břehům rozporu ?
Až pak věrnost moci zplodí zradu
a odvolá třetího dne. Středověký
morový popílek z marnamoci,
z moci marna mží na lipany.

(Odstup)

K d y ž p o m y s l í m, že živí císařové
chudým umývali nohy
a císařovny chvosty copů stíraly
pot a sůl,
že Karel toho jména čtvrtý
zaplakal nad nespravedlností,
jíž se dopustil na nevolníku,
a postil se po řadu dní,
pravím sevřen : nejde o lidství,
ani o Čechy, ale o ztroskotání země,
kde člověk dožadující se svobody
vznat grunt královského dění
m u s í být ztročen
před propuštěním do ráje dopuštění,
musí být zbaven sebe sama,
protože tak to chce zákon
zcizených, zrazených dějin.

(Odstup)

N a s m e t í š t ě dějin první vyhozen byl
Kristus.
Ještě se v hnoji rýsuje stopa kříže,
dětinský okrsek říše.
V ostatním svět nemá už hranic,
v jeho noci spásný krok každý
je smrtící.
Ještě se zdvihá stavba naděje
proti věži jednořečí.
Leč smí rolník ukázat na skřivana ?
Jen tíha kamene je obtěžkána
Bohem.
Tu a tam srdce rozvírá se do kalicha
a v růži se řadí utrpení
do koruny věcí, dějin a Slova.

(Odstup)

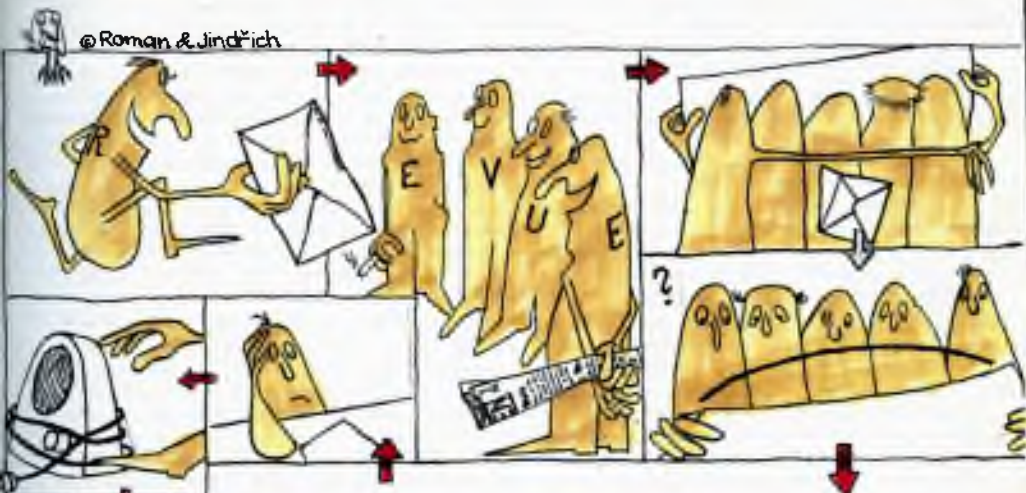
- připravuje jsh -

V nové rubrice P O R T R É T Y budeme přinášet medailony českých spisovatelů žijících v exilu, spolu s ukázkami jejich tvorby. Zaměříme se především na méně známé autory, kteří mají vztah k vysokoškolskému prostředí nebo přímo působí na zahraničních vysokých školách.

- redakce -

komentář redakce "Bez komentáře"

@Roman & Jindřich

10.6.1988

děkuji za zasilku i za dopis. Bohužel musím říci, že mi Váš časopis připadá jako bulletin Svobodné Evropy. Všichni můžeme konstatovat mnoho a mnoho případů - ale důležité je řešení. Vy vlastně nic pozítovního nenavrhujete. Je to asi jako kdybych neustále vypravoval, že mi někdo seškrtnal báseň, místo co bych psal básně další a další. Píšete o diskusi, ale čtenář nenajde jediné vystoupení "druhé strany." Takhle by šlo spíše o monology na jedno téma. Některé skutečnosti, které uvádíte - pogud mohu posoudit - jsou jistě neblahé, ale znovu tvrdím - bez konstruktivismu nikam nedojdeme.

S pozdravem

Dopis Karla Ouseka, šéfredaktora týdeníku Kmen, redakci Revue 88.

Ústav marxismo-leninismu při Palackého univerzitě v Olomouci vydal skripta pro potřeby studentů pedagogické fakulty s titulem: Jiří Machalík - Vybrané kapitoly vědeckého ateismu. Vyšel zatím I. díl pod názvem "Katolická církev a československé dějiny". Ani se nechce věřit, že jako rok vydání je uveden 1988(!), kdy je v plném proudu "perestrojka". Zatímco v Sovětském svazu srovnávají Stalina s Hitlerem (jak učinil nedávny dokumentární film, uvedený v sovětské televizi) a ostře odsuzují všechny zločiny jeho režimu, spáchané mimo jiné i na věřících občanech, u nás vychází vysokoškolská skripta, sestavená, jak svědčí seznam použité literatury, ve značné části i brožur stalinského období, které se tak neblaze podepsalo i v našich dějinách. Autor klidně cituje i Svobodu paskvil "Spiknutí proti republice", aniž se pokusil o kritiku tohoto pramene. Jeho údaje prostě přebírá jako neomylná fakta, ačkoliv každý trochu slušný historik se stydí vůbec brát tuto práci vážně. Jedná se o snůšku vylhaných tvrzení protokolů bezpečnostních orgánů, které tehdy zahájily úder proti Církvi. Dnes jsou tato obvinění v mnoha případech i soudně vyvrácena. Vyvolává proto údiv, jestliže Machalík tento propagandistický škvár přejímá jako neomylný historický pramen. Skripta se mimo jiné hemží tolika kardinálními chybami v údajích, že považují za zbytečné všechny uvádět. Poukážou jen na ty nejvíce bijící do očí. Tak např. je přímo směšné tvrzení, že "kněz dr. Zela byl pověřen funkcí arcibiskupa olomouckého..." (str. 67), neboť dr. Stanislav Zela byl biskup, a to světský biskup olomoucký arcidiecéze, nikoli pouhý kněz. Nikdy nebyl pověřen funkcí olomouckého arcibiskupa, neboť olomoucký arcibiskup Josef Matocha žil, i když byl v internaci, kde nakonec r. 1960 zemřel. Chce-li snad Machalík říci, že Zela měl Matochu zastoupit ve vedení arcidiecéze, pak je i toto tvrzení absurdní, neboť biskup Zela byl odsouzen jako "vatikánský špión" a po odpykání trestu byl držen v internaci. Přímou konfuzí je následující věta: "Dr. Čihák s tajně vysvěceným biskupem Matouškem byl pověřen pravomocemi pražského arcibiskupa s konkrétním příkazem k organizování a řízení boje proti lidové demokratickému zřízení. Současné byly vydány plné moci některým kapitulním vikářům, vikářům a děkanům, které na ně přenesly biskupskou pravomoc v jejich obvodu." Je zřejmé, že autor nerozumí církevní organizaci ani v nejmenším. Dr. Čihák, který nikdy neměl biskupské svěcení, nemohl z tohoto důvodu být pověřen "pravomocemi pražského arcibiskupa", neboť nemohl světit kněze a v té době ani birmovat (teprve po Druhém vatikánském koncilu dostali povolení k birmování kapitulní vikáři). Z téhož důvodu nemohla být přenesena "biskupská pravomoc" na kapitulní vikáře a děkany, jak tvrdí autor, neboť šlo o pouhé kněze bez biskupského svěcení, nehledě k tomu, že Machalík patrně vůbec nemá jasno, co to je biskupská pravomoc. Má-li na mysli správu diecéze, kterou vede v případě vakance kapitulní vikář (dnes podle nového Kodexu pouhý administrátor), pak nemohou mít tutéž pravomoc děkani, kteří jsou mi hierarchicky podřízeni. Má-li ale na mysli pravomoc z biskupského svěcení (možnost světit nové biskupy a kněze, dále možnost birmovat), pak je to úplně nesmyslné, protože kapitulní vikář a děkani jsou vždycky pouze kněžími bez biskupského svěcení. Jen namátkou uvádím další omyly ve faktografií: Na str. 77 jsou životní data Karola Wojtyły úplně chybná. Jeho otec nebyl železničář, nýbrž voják z povolání, poddůstojník. Wojtyła nebyl vysvěcen na kněze až r. 1949, nýbrž hned po válce a byl okamžitě odeslán do Říma k dalším studiím. "Gaudium et spes" není "věroučná konstituce", jak tvrdí autor, nýbrž pastorální konstituce. Věřoučná se jmenuje "Lumen gentium". Každý aspoň trochu vzdělaný katolík se jistě zasměje, když na str. 76 Machalík odsuzuje papeže Pavla VI. za to, že jmenoval biskupa Trochta kardinálem "ad pectori" místo "in pectore". Podobných "perliček" je ve skriptech celá řada. To však v sobě skrývá nebezpečí, které nelze podcenovat. Budou z nich totiž studovat příští učitelé, mladí lidé, kteří většinou znají dějiny svého národa špatně a zkresleně, církevní historii pak vůbec ne. I když věříme, že tím inteligentnějším z nich bude připadat styl Machalíkovy učebnice dryadnický a nezasluhující příliš důvěry, přece jen jin "informace" tohoto charakteru utkví v mysli a až nastoupí do zaměstnání, budou je předávat dále. Spis vyniká kromu naprosté neznalostí problematiky také rafinovaným servírováním polopravd a zámlkami důležitých faktů. Uvedu opět jen některé příklady, nelze je pro značný počet všechny rozebrat. Machalík líčí, jak "zločinnou" aktivitu vyvíjela katolická hierarchie v období let 1948-9, jak prý rozvrátila republiku a podporovala diverzní činnost, atd. Na str. 69 pak hovoří o tom, že prý i v 50. letech zůstala hierarchie tomuto svému postoji věrna, údajně "stále v pozadí připravovala podmínky k tomu, aby se při vhodné příležitosti pokusila uchopit moc do svých rukou...", využívala všech příležitostí ke své aktivizaci... po smrti Klementa Gottwalda se znovu snažila uplatnit svůj vliv ve společnosti a prosadit zrušení existujících církevních zákonů. Mnohem aktivněji však vystoupila v r. 1956 v souvislosti s pokusem o kontrarevoluční puč v Maďarsku. Tehdy se i v prohlášeních naší hierarchie objevují smahy o vyvolání podobného puče v naší republice." Všechny tyto věty jsou absolutně nepravdivé už z toho důvodu, že v celém inkriminovaném období pobývala katolická hierarchie buď ve vězení nebo v internaci. Nemohla se tedy snažit "znovu uplatnit svůj vliv ve společnosti" nebo vystoupit

v nouzovlosti s "pokusem o kontrarevoluční puč v Maďarsku", tím méně pak podávat nějaká prohlášení. Z českých sídelních biskupů si v té době litoměřický biskup Štěpán Trochta odkpával trest v pracovním táboře, ostatní pak byli internováni na přísně utajených místech. Pouze královéhradecký biskup Mořic Picha zůstal v funkci, od internace jej zachránil vysoký věk a špatný zdravotní stav, jenž mu znemožňoval jakoukoli aktivitu, kterou Machalík líčí. Ze slovenských biskupů byl spíšský Jan Vojtaššák uvězněn a odsouzen, rovněž tak řeckokatolický Gojdič z Prešova, Robert Pobočný z Rožňavy byl internován, Banské Bystrica od smrti biskupa Škrábika zůstala vakantní. Pouze Ambroz Lazík z Trnavy a Eduard Nécecy z Nitry zůstali v úřadech za cenu jistých kompromisů se státní mocí, rovněž tak biskup Josef Čáraky z Košic, který byl r.1955 vyznamenán Řádem Klimenta Gottwalda a brzy nato zemřel. Církev u nás v 50. letech byla vedena kapitulními vikáři, spravujícími diecéze místo internovaných nebo vězněných biskupů, kteří vesměs byli členy vládou podporovaného tzv. "Mírového výboru katolického duchovenstva" (předchůdce dnešní PTP) a kolaborovali s režimem; nejenže mlčeli k násilnostem páchaným na biskupech, kněžích a věřících, ale naopak ještě vydávali prohlášení, kde odsuzovali jejich údajnou "zradu". Takové jisté Machalík nepodezírá za "snah o vyvolání kontrarevolučního puče". Ve skriptech není ani slovo o věznění a internaci biskupů, kněží, řeholníků a laických aktivistů. Autor prostě přechází od let 1948-50 do období 50. let a potom roku 1968, jako by se nic nestalo. Posluchač pedagogiky, který bude učebnici studovat, si odnese dojem, že biskupové zůstali na svých místech a nadále štváli proti republice, rovněž tak jim oddaní duchovní. V tom spočívá hlavní a nejnebezpečnější lež Machalíkových skript. Na str.42 autor ostře odsuzuje českou katolickou hierarchii z údajné "kolaborace" s nacistickými okupanty. Uvádí její pastýřský list proti sovětskému bolševismu z r.1943. Podobnost stalinské diktatury v SSSR a hitlerovské v Německu nabízela ve skutečnosti jedinečnou možnost vyslovit to, co jinak bylo nemožné. Vnímavému posluchači stačilo dosadit si místo "bolševismu" nacismus a místo "Sovětského svazu" Německo říši. Toho využívala za protektorátu celá řada literátů a veřejných činitelů. Machalík zamlčuje, že olomoucký arcibiskup Prečan byl pro svůj protinacistický postoj internován na Svatém Kopečku. On a královéhradecký biskup Picha byli za protektorátu jedinými sídelními biskupy, neboť na začátku okupace zemřel pražský arcibiskup Kašpar, jehož následovali biskupové brněnský a českobudějovický. Litoměřice se nacházely na území říše a byly obsazeny Němcem Weberem. Vatikán vakantní biskupské stolce neobsazoval, neboť nacisté měli zájem prosadit tady své kandidáty. Spravovali je kapitulní vikáři, kteří byli nuceni k určitým ústupkům k okupačním úřadům, zejména formou jistých loajálních prohlášení. Autor uvádí takové od brněnského Josefa Kratochvíla z doby heydrichiády. Ironií osudu však jde o téhož Kratochvíla, který po internaci biskupa Skoupého v r.1950 řídil diecézi a proslul podobnými výstupy ve prospěch stalinské diktatury v Československu. Machalík se rovněž ani slovem nezminuje o stovkách českých kněží v koncentračních táborech, o desítkách popravených a umučených, o pronásledování Církve a křesťanství nacistickými úřady. Co se týká Slovenska, je nepochybné, že slovenská hierarchie podporovala Slovenskou republiku Tisovu, což na počátku činila naprostá většina Slováků. Koneckoně ji uznal i Sovětský svaz. Loajální a vlastenecká pohlášení slovenské hierarchie nutno chápat zcela jinak než v protektorátních poměrech, neboť na Slovensku (což autor opět zamlčuje) nebyli političtí odpůrci popravení a mučení, rozsah svobod tam byl mnohonásobně větší než v protektorátě. Když byly r.1942 odhlasovány protižidovské zákony a na pokyn z Berlína zahájen transfer Židů, vystoupil slovenský episkopát jako jeden celek odvážně na jejich obranu společným pastýřským listem, jehož hlavním iniciátorem byl právě Machalík, tolik napadený biskup Vojtaššák. Vrcholem nepravdivých tvrzení je na str.39 obvinění německého biskupa von Galena z podpory Hitlerovy války. Nicméně v odliha, kterou Machalík cituje, naprosto nevyznívá v tomto smyslu, je pouze jeho prosbou o ochranu. Neinformovaný čtenář si ale odnese představu, že von Galen Hitlera aktivně podporoval, ačkoli to byl právě on, kdo nejaktivněji ze všech německých biskupů vystupoval proti násilí nacistů a vysloužil si za předvídku "vestfálský lev". Jeho odvážná kázání proti euthanasii a proti válce z r.1941 vyvolala naopak velkou vlnu zatýkání kněží jeho diecéze. Galen je také spoluautorem protinacistické encykliky papeže Pia XI. "Mit brennender Sorge" z r.1937. Jeho protinacistická kázání byla v sílně a londýnským rozhlásem. Dnes probíhá v Římě proces blahověření tohoto odvážného bojovníka proti nacismu. Podobných neseriózností je ve skriptech celá řada. Není možné všechny je rozebrat. Kniha je špatná po všech stránkách. Skutečně nelze, než co nejrozhodněji odsoudit takový styl a protestovat proti němu. Je užádkou nejen všech věřících občanů, ale též historické vědy a hlavně - českého učitelstva, jemuž se dává do rukou metodická pomůcka takového charakteru.

(zkráceno)

MDr. Radomír Malý

Sovětský dětský fond (SDF), který vznikl z iniciativy veřejnosti, pečuje o sirotky a děti, jimž chybí rodičovská péče, o invalidní a jinak postižené děti, jejichž osud není lhostejný zakladatelům fondu - spisovatelům, pedagogům, lékařům, hercům, novinářům a vědcům.

Mezi zakladateli SDF jsou Sovětský mírový fond, Sovětský kulturní fond, Sovětský výbor obránců míru, Výbor sovětských žen, všechny tvůrčí svazy, Svaz společnosti Červeného kříže a Červeného púlmésíce SSSR, Vsesvazová ústřední rada odborů, ÚV Komsomolu, ministerstva, akademie, divadla, knihovny, muzea, rozhlas, tisk a televize. Organizační výbor řídí šéfredaktor mládežnické Směny A. Lichanov.

Na bankovní účet SDF došlo do konce r. 1987 přes 125 mil. rublů. Jsou to dobrovolné příspěvky různých sovětských podniků, úřadů i soukromých osob. V Bance zahraničního obchodu SSSR byl otevřen účet č. 70-70, na který se poukazují částky od zahraničních občanů.

Prostředků SDF se využívá zejména na pomoc specializovaným zařízením pro děti (např. jen v internátních školách pro sirotky se dnes v SSSR učí více než 300 tis. dětí). Existují zcela konkrétní plány sociální pomoci dětem, jako např. výstavba černomořského sanatoria pro invalidní děti, založení střediska pro duševně postižené děti, otevření dětského městského oddechu v Moskvě (na způsob Disneylandu), založení dětských hudebních akademií ap.

Od ledna 1988 začal vycházet tiskový orgán SDF nazvaný Semja (Rodina). Středem pozornosti SDF se stávají problémy rodiny a její mravní klima.

SDF se zabývá také vyhledáváním zvláště nadaných dětí, bojuje proti narkomanii a dětské zločinnosti, zapojuje kvalifikované kádry do práce v dětských domovech, financuje z vlastních prostředků příplatky ke mzdám vychovatelů, zapojuje vědce a umělce do mravní a estetické výchovy dorostu a účastní se mezinárodních akcí pro poskytování pomoci dětem v zemích, které trpí následkem válek, živelních pohrom a epidemií.

ze sovětského tisku - jk -

Z E Ž I V O T A S O V Ě T S K É M L Á D Ě Ž E

...v SSSR žije 67,5 mil. mladých lidí ve věku od 15 do 29 let, tedy přibližně každý čtvrtý sovětský občan je mladší třiceti let. Dvě třetiny z nich bydlí ve městech. Mezi svazovými republikami vede Ázerbájdžán, kde mládež tvoří 30,2 %, na druhém místě je Arménie s 28,1 %, poslední je Ukrajina s 21,1 %. Obyvatelstvo za posledních 15 let omládló. V roce 1971 měla největší podíl mládeže Moldávie (21,2%). Největší koncentrace mladých lidí je na celosvazových stavbách mládeže, kde průměrný věk budovatelů činí něco málo přes 20 let.

...na tempu nabírá příprava návrhu zákona o mládeži. Současná legislativa v SSSR, jež se týká mládeže, je nesourodá, řada právních úprav zastaralá, jiné trpí deklarativností. Zákon o mládeži vyčlení specifické problémy, práva a povinnosti mladých lidí. Přitom nepůjde o jejich pouhé vyhlášení, ale budou uvedeny i jejich politické, ekonomické a právní záruky. Zákon udělí větší práva mládežnickým organizacím a sdružením, přesně vymezí práva mladých rodin na získání možnosti bydlení, bude v praxi hájit zájmy mladých odborníků a podporovat jejich seberealizaci. Zákon připravují sami mladí lidé, z nichž byl sestaven tvůrčí kolektiv. Návrh zákona bude předložen všelidové diskusi.

...mládeže v SSSR se palčivě dotýká bytový problém. V roce 1970 bylo předáno 93 bytů na 10 000 obyvatel, v roce 1985 již pouze 72 bytů. Přírůstek obyvatelstva se přitom měří na desítky milionů osob. Na osobu dnes připadá v SSSR v průměru 14,6 m² obytné plochy, v samostatných bytech přitom bydlí pouze 80 % rodin. Počátkem roku 1987 tvořilo bytový fond SSSR 4,173 miliardy m² obytné plochy, z toho 2,635 miliardy m² bylo ve městech.

ze sovětského tisku - hk -

Mhouření očí, tlusté růžové brýle, tápavé pohyby a pečlivě myté ruce - to jsou znaky skoro všech řídicích pracovníků uplynulých desetiletí. Nevěříte? Choroba silné krátkozrakosti, stále se opakujících "chybných kroků" a naprosté neodpovědnosti za svá rozhodnutí /byť spíše nesvá - tedy kolektivně anonymní/ jakoby přímo předurčovala k činnosti v řídicím aparátu /či snad je tomu naopak?/, který své plánované úspěchy ve všech odvětvích společenské aktivity postavil na iracionálním, nemístně optimistickém vyčerpávání, doslova vysávání přírody a jejích zdrojů a to - bez náhrady, což v úžasné perspektivě tlustých skel znamenalo - i bez dluhů. Jak jinak by nyní bylo lze vysvětlit tak trudný stav životního prostředí, o kterém se postupně začínáme dozvídat i z médií nejmasovějších. Stupeň chročení /či devastace, chcete-li,/ nabývá již i v oficiálních zprávách často označení KRITICKÝ. Stejně tak jsou nazývány i ony zprávy a s nimi celá řada článků, rozptýlených po různých odborných i neobdobných časopisech a jiných tiskovinách. Jejich kritičnost je však oslabována zlomkovitostí, mnohdy záměrnou neúplností a hlavně již zmíněnou rozptýleností informací o jednotlivých jevech bez konkrétnějších návrhů řešení, což dohromady má rozptýlit přespřílišné obavy občanů a předejít tak případným neplánovaným aktivitám. Jde tedy v podstatě o pokračování staré politiky modnějšími metodami, přičemž se faktické příčiny neuspokojivého stavu životního prostředí /dále jen ŽP/ prakticky neřeší. Dosavadní liknavé pokusy o řešení tohoto problému v naší zemi tradičními /většinou až následnými/ postupy /dodatečnou výstavbou čistíren odpadních vod a plynů, kompenzováním některých negativních důsledků destrukce ŽP ap./ nejsou dostatečně účinné díky nízkému objemu a nesystematickému využívání vyčleněných zdrojů. Rychlé zhoršování kvality ŽP působením lidského faktoru, tedy antropogenních vlivů, není jen naším problémem, stává se jedním z klíčových problémů celého dnešního světa, na což v nouzi nejvyšší rádi naši odpovědní pracovníci alibisticky poukazují, leč lépe je zůstat doma a začít od vlastního prahu, neboť tady to známe nejlépe a také nám na tom nejvíce záleží, /snad i jim/.

Perspektivním východiskem by mohla být postupná ekologizace společenského reprodukčního procesu, neboť bez podstatného zlepšení péče o životní prostředí a racionálnějšího využívání přírodních zdrojů nebude možno řešit ani další zásadní problémy, před kterými naše společnost stojí. Jde zejména o zhoršování zdravotního stavu populace, rostoucí odcizení ve společnosti a klesající efektivnost ekonomiky v mezinárodním srovnání, spojenou s nízkou inovační aktivitou. Důsledky těchto problémů nejtíživěji dopadnou na bedra dnešních nejmladších generací. Lze předpokládat, že to budou právě dnešní studenti, kteří, vstupující do období produktivního věku, budou v řídicích funkcích na různých úrovních nuceni situaci řešit, v nepříznivých životních podmínkách žít, přivádět na svět a vychovávat své děti. Budou muset splácet dluhy zděděné po svých lehkomyšlných otcích a dědech, aby se jednou nemuseli za výsledky svého působení stydět před vlastními dětmi a vnuky a aby vůbec měli kde žít.

Přes poněkud pochmurnější ton neztrácíme naději, že dnešní mladí lidé mají zájem o svou vlastní budoucnost a že v sobě naleznou dostatek síly a odvahy začít řešit neblahý stav ŽP, i když je nutno připomenout, že by se dal čekat nejspíš pesimní postoj, protože celý dosavadní výchovný proces působí na jejich hodnotové orientace a ekologické citění negativně, podle příkladu starších generací spíše ve stylu hesla: "Po nás potopa..." než ve smyslu uvědomění si vážnosti

situace i vlastní odpovědnosti za věci příští.

Abychom umožnili těm čtenářům, kteří dosud neměli štěstí na ucelenější texty s touto tematikou, informovat se o celkovém stavu ŽP v Československu a možnostech jeho nápravy, rozhodli jsme se uvést ekologický seriál sestavený z hlavních částí studie o ekologických aspektech vývoje československé společnosti, kterou vypracovala v rámci Státního programu ekonomického výzkumu pracovní skupina našich předních vědců nazvané prostě a výstižně EKOLOGIE. Půjde o texty, jejichž uzávěrka je sice již rok stará /červen 1987/, ale jsme přesvědčeni, že jsou natolik seriozně zpracovány, že přes to, že se za rok jistě změnil některé údaje ve sledovaných ukazatelích, lze si vytvořit dostatečnou představu současného stavu ŽP. Tyto informace, ač nebyly původně určeny veřejnosti, publikujeme, neboť se domníváme, že by o věcech a jevech, jež se dotýkají všech, měli být také všichni informováni.

V první části seriálu se budeme kromě krátkého přehledu vývoje kvality ŽP /v mezinárodním srovnání/ věnovat především důsledkům tohoto nezdravého vývoje. V závěru se pak dostaneme k faktorům, které na stav ŽP působí sice nepřímo, ale ve své podstatě jej podmiňují, neboť jde o faktory vycházející přímo z oblasti hodnot, potřeb a způsobu života jednotlivců i celé společnosti. Tato oblast je ve studii uvedena až na závěr, my však jí chceme začít proto, že se jedná o záležitosti, na jejichž zlepšování se může začít podílet téměř okamžitě každý z nás alespoň tím, že "překontroluje" svoje vlastní postoje, potřeby a měřítko ve vztahu k potřebám ŽP.

Vývoj kvality životního prostředí - V průběhu posledních desetiletí se prudce zhoršila kvalita všech přírodních složek životního prostředí prakticky na celém území našeho státu. V některých oblastech, zejména v Praze, Bratislavě, Severočeském kraji a ostravsko - karvinské aglomeraci, je situace kritická. Kromě obecně známých problémů spojených se znečištěním ovzduší a povrchových i podzemních vod dochází také k neustálé degradaci zemědělského a lesního půdního fondu /eroze, pokles obsahu organických látek v půdě, její stlačování, vysušování, zasolování a kontaminace cizorodými látkami apod./, destrukci lesů na velké části území státu, zániku řady rostlinných a živočišných druhů atd. Nadměrné a nešetrné čerpání obnovitelných a zejména neobnovitelných přírodních zdrojů a jejich nedostatečně efektivní využívání je obecným jevem. Tyto negativní tendence se navíc vzájemně posilují /např. kumulativní a synergické jevy spojené s působením několika různých škodlivin/ a řada z nich má nevratný charakter /např. kontaminace půdy a podzemních vod/. Při překročení hranic ekologické stability krajiny - které ovšem zatím vesměs neumíme stanovit předem - dochází ke zhroucení přirozených a antropogenních ekosystémů již při relativně malých změnách působení negativních faktorů /tzv. spouštěvý efekt/.

Pro vývoj kvality ovzduší v Československu jsou typické následující údaje o průměrných ročních koncentracích SO_2 /v $g\ m^{-3}$ /, přičemž nejvyšší přípustná koncentrace činí $60\ g\ m^{-3}$:

	1970	1975	1980	1985
Chomutovsko	53	71	94	126
Mostecko	57	80	102	132
Praha /Karlov/	100	100	128	155
Bratislava	-	-	126	-
			/1982/	

Kromě průměrných koncentrací škodlivin v ovzduší jsou významné také krátkodobě působící špičkové koncentrace, které negativně ovlivňují živé organismy i krajinné ekosystémy.

Celkové znečištění ovzduší je především důsledkem rychlého nárůstu emitovaných škodlivin:

	1960	1980	index růstu
Plynné emise celkem /mil. t/rok/	3,6	7,3	202
z toho:			
CO	0,9	1,6	177
SO ₂	1,9	3,2	168
NO _x , NO _x	0,5	1,6	320
C _x H _x	0,2	0,5	250
Pevné úlety celkem	1,6	1,7+	107

Rozsah a váhu problému ilustruje také mezinárodní srovnání emisí oxidu siřičitého /SO₂/ za rok 1980:

	Emise na 1 km ² plochy		Emise na 1 obyvatele		Pořadí
	t/km ²	pořadí	t/ob.		
NDR	36,9	1.	0,234		1.
ČSSR	25,0	2.	0,21		3.
Velká Británie	21,5	3.	0,09		6.
NSR	15,3	4.	0,06		8.
PLR	8,0	5.	0,07		7.
Francie	5,8	6.	0,06		9.
USA	2,9	7.	0,12		4.
SSSR	1,1	8.	0,09		5.
Kanada	0,55	9.	0,23		2.

Emise SO₂ v ČSSR od roku 1980 dále vzrostly díky zhoršující se kvalitě spalovaného hnědého uhlí a uvedení elektráren Mělník III a Pruněřov II do provozu, zatímco ve většině těchto zemí naopak poklesly.

Vývoj kvality ostatních přírodních složek ŽP v ČSSR má analogický charakter. Např. znečištění povrchových a podzemních vod organickými látkami vzrostlo z 282 tis. tun ročně v roce 1970 na 350 tis. tun v r. 1980 a 353 tis. tun v roce 1985 a voda zhruba třiceti procent našich toků patří do IV., nejhorší třídy. Zvyšuje se rovněž význam biologického znečištění prostředí patogenními organismy /také v souvislosti s AIDS/ a znečištění těžkými kovy /zejména kadmíem, vanadem, arzenem, olovem a rtuť/ a složitými chemickými sloučeninami. Roste narušování krajiny těžbou surovin, urbanizací, výstavbou infrastruktury a zejména necitlivě prováděnými hospodářskými úpravami pozemků a melioracemi, které mají často charakter jednostranného odvodňování krajiny, vedoucího k poklesu hladiny podzemních vod.

Kvalita pracovního, obytného a sídelního prostředí se v daném poněkud zlepšila s výjimkou hluku, vibrací a elektromagnetického pole, kde dochází k neustálému růstu průměrných i špičkových hodnot. Značné problémy také přetrvávají v oblasti kvality ovzduší v uzavřených prostorách /mj. díky kouření cigaret/, rozlohy a stavu veřejné zeleně, údržby budov i veřejných prostranství a urbanistického řešení, estetické hodnoty a obyvatelnosti.

Vzhledem ke značné setrvačnosti ekologických jevů přetrvává negativní vliv škodlivin nebo jiných faktorů často ještě dlouho po odstranění jejich zdrojů. Lze proto opodstatněně předpokládat, že bez urychlené realizace souboru promyšlených opatření zasahujících prakticky všechny oblasti společenského reprodukčního procesu se bude kvalita ŽP v naší zemi dále prudce zhoršovat.

Ve většině průmyslově vyspělých kapitalistických států se negativní zatížení ŽP výrobními i spotřebními procesy v průběhu posledních 10 - 15 let s n í ž í l o, často velmi výrazně a zároveň byly vytvořeny předpoklady pro další z l e p š o v á n í kvality životního prostředí. Např. od r. 1970 do r. 1983 poklesly emise SO₂ v NSR o 19 %, ve Francii o 23 %, ve Velké Británii o 43 % a v Japonsku dokonce o neuvěřitelných 80 % /do r. 1980/, a to při růstu hrubého domácího produktu a stagnaci spotřeby fosilních paliv.

K pozitivním změnám došlo především zavedením nových technologií. Řada těchto zemí využila nezbytnosti řešit narůstající ekologické problémy zároveň jako impulsu k dalšímu ekonomickému růstu založenému na kvalitativně vyšší úrovni výroby i spotřeby.

Destruktce ŽP se stává, jak už bylo řečeno, stále výraznějším mezinárodně politickým problémem jednak díky mezistátnímu přenosu škodlivin, jednak vzhledem k narůstajícímu uvědomování si křehkosti globálního ekosystému a složitosti a vzájemné podmíněnosti jeho vnitřních vazeb. Státy, které spotřebovávají suroviny a materiály s podprůměrnou efektivností a produkují nadprůměrné množství /a toxicitu/ odpadů, budou vystavovány stále rostoucímu mezinárodnímu tlaku a jejich konkurenční schopnost a postavení v mezinárodním společenství bude dále klesat.

Důsledky negativního vývoje kvality životního prostředí

Nejvýznamnější negativní důsledky vývoje kvality ŽP u nás lze stručně shrnout do těchto následujících bodů:

- negativní vliv na zdravotní stav populace. Asi 32,6 % obyvatelstva ČSR a 15 % obyvatelstva SSR žije v oblastech s výrazně zhoršeným ŽP. Dochází především k otravám, vzniku nemocí z povolání, zvyšování výskytu nemocí horních cest dýchacích apod. Jen na území SSR tak bylo v období 1971 - 1980 zjištěno 1724 onemocnění kojenčů na methemoglobinemii /vč. 7 úmrtí/ v důsledku požití vody a potravin s vysokým obsahem dusičnanů. Projevuje se také narušování imunitního systému člověka a tím i snižování celkové odolnosti organismu vůči nejružnějším onemocněním /počínaje nemocemi horních cest dýchacích a konče nádorovým onemocněním/ a poruchy imunity /včetně vzniku alergií/, dále zhoršování genetického fondu populace, růst počtu psychosociálních poruch apod. To se promítá i do nepříznivého vývoje celkových charakteristik zdravotního stavu našeho obyvatelstva. Například střední délka života mužů se snížila z 67,8 let v r.1960 na 66,8 let v r.1980 a dále klesá, přičemž rozdíl proti prvním pěti zemím činil 6,8 - 5,6 roku /u žen je rozdíl roven 6,5 - 5,1 roku/. Měřeno tímto ukazatelem se CSSR blíží hranici 70 let, kterou OSN stanovila pro rozlišení rozvojových a rozvinutých zemí /v r.1983 činila u nás střední délka života pro obě pohlaví 70,5 let/. Střední délka života obyvatel jednotlivých okresů našeho státu se liší o necelých 5 let; rozdíly mezi nejlepšími a nejhoršími okresy se však v posledním období postupně stírají, což svědčí mj. o plošném šíření znečišťování, zároveň se prudce zvýšila nemocnost a úmrtnost zejména u mužů ekonomicky nejproduktivnějších věkových skupin. V období 1964 až 1981 vzrostla např. ve věkové skupině 40 - 44 let specifická úmrtnost o 33,8 %, ve skupině 45 - 49 let dokonce o 38,5 %. Růst úmrtnosti mužů je tak třetí nejvyšší v Evropě /po MLR a FLR/. Ve většině evropských zemí však došlo ke snížení této míry, někde velmi výraznému. Na tomto nežádoucím vývoji se podílí - vedle kardiovaskulárních onemocnění - především růst úmrtnosti na onkologická onemocnění, související s působením karcinogenních látek v potravinách a ŽP /třeba u mužů ve skupině 25 až 44 let se u nás v období 1960 - 1980 zvýšila o 41,3 %, zatímco např. ve Švýcarsku poklesla o 31,6 %/. To způsobuje mj. značné ekonomické ztráty v důsledku poklesu využívání pracovní doby a růstu výdajů za zdravotnickou a sociální péči. Zhoršování kvality ŽP jistě není jediným faktorem determinujícím negativní vývoj zdravotního stavu obyvatel, nepochybně však patří k faktorům rozhodujícím.

- obtíž při zásobování vodou co do množství a zejména kvality /ve 24 okresech je nedostatek pitné vody limitujícím faktorem bytové výstavby. V Košicích činí dnes deficit 350 l . s⁻¹, v celém Východoslovenském kraji 550 l, perspektivně 2000 l/, rozkolísání vodních průtoků spojené se vznikem povodní, narušení celkového hydrologického režimu krajiny a pokles celkových zásob vody. Např. koncentrace dusičnanů roste v průměru o 6 % ročně, což v blízké

* CSSR tak pokleslo na 27. místo v Evropě, dnes klesá až na 29.

budoucnosti povede k překročení nejvyšších přípustných koncentrací u řady významných zdrojů pitné vody /včetně Želivky/.

- rostoucí koncentrace škodlivých látek v potravinách a zemědělských výrobcích s negativními důsledky na zdraví obyvatelstva i na exportní možnosti naší ekonomiky. Např. na Mělnicku je prakticky ve všech rostlinných zemědělských produktech vysoce překročen přípustný obsah dusičnanů /5 až 10krát/, v půdě až 30krát.

- ekonomické škody a ztráty způsobené nekvalitním prostředím v zemědělství, lesnictví i průmyslu, resp. kompenzováním některých negativních důsledků destrukce ŽP. V oblastech zatížených imisemi činí ztráty u obilnin až 25 %, u kukuřice až 40 %, ztráty způsobené snížením produkční schopnosti lesa tvoří ročně asi 2,4 mil. m³ dřeva. Náklady na škody v přírodě činily v 7. pětiletce jen v Severočeském kraji 960 mil. Kčs, bez investiční výstavby v rozsahu asi 500 mil. Kčs. Škody a ztráty plynoucí jen ze znečištění ovzduší jsou odhadovány na zhruba 18 - 20 mld. Kčs ročně, tj. téměř 2 % národního důchodu. Celkové škody a ztráty způsobené destrukcí ŽP se pohybují okolo 5 - 7 % národního důchodu ročně. Vytvořený nár. důchod je tedy zhruba o tuto částku systematicky znehodnocován, neboť nejsou vytvořeny předpoklady pro reprodukci přírodního prostředí.

- nadměrné a nešetrné čerpání obnovitelných i neobnovitelných přírodních zdrojů a jejich nekomplexní využívání. To se týká především vody, půdy, dřevní hmoty a většiny nerostných surovin včetně uhlí. Např. v průmyslu se pouze 7,5 % zpracováváných surovin přemění v užitečné hodnoty. Ztráty zemědělských produktů při sklizni, přepravě, skladování a zpracování se pohybují v rozsahu 20 - 70 % atp. Tento přístup vážně ohrožuje životní podmínky příštích generací.

- migrace motivovaná snahou o hledání přijatelnějšího ŽP, která vede ke zhoršování sociální struktury postižených území /zejména v ČR/, případně dokonce k jejich vylidnění s negativními důsledky na sociální i ekonomický rozvoj těchto území. Migrace ze zdravotních důvodů je intenzivní nejen v pánevních okresech Severočeského kraje ale také ve velkých městech, zejména v Praze. Devastované prostředí vyvolává potřebu druhého bydlení, odděluje místa bydlení a rekreace omezuje možnosti využívání volného času a vede k nežádoucí diferenciaci životní úrovně domácností v oblastech s rozdílnou kvalitou prostředí.

- negativní změny hodnotových orientací lidí vyplývající ze stresu způsobeného pobytem v devastovaném prostředí a oslabování primárních biologických pudů člověka /včetně pudu sebezáchovy/. Například zemědělci pokračují v neracionálním užívání biocidů a umělých hnojiv, i když vědí, že tak otravují podzemní vody a tím i vlastní studně. Reakcí na nežádoucí vývoj prostředí je skutečnost, že právo na kvalitní životní prostředí je ve stále širších vrstvách našeho obyvatelstva považováno za jedno ze základních lidských práv a kvalitní prostředí za prioritní vysokého řádu /např. podle průzkumu ÚFS ČSAV provedeného v r. 1983 se hodnota "žít a pracovat ve zdravém a pěkném prostředí" umístila na 6. - 7. místě z celkového počtu 30 posuzovaných hodnot/. Jeho nerespektování vede ke frustraci, k odcižení mezi člověkem a společností i vzniku sociálních a společenských tenzí.

- negativní politické důsledky. Rápidně klesá důvěra občanů ve schopnost našeho společenského systému řešit problémy ŽP a tím je oslabován i jejich celkový vztah ke společnosti. To se projevuje nedostatečným zájmem o veřejné záležitosti a celkovou pasivitou, šířením neopodstatněných fám či naopak přehnaně optimistickým přehlížením zcela zjevných projevů negativního vývoje stavu ŽP atp.

- zhoršování mezinárodního postavení Československa jako jednoho z velmi významných "exportérů" škodlivin v evropském regionu. Kvalita ŽP se stává předmětem soutěže států s rozdílným politickým zřízením.

Uvedené i další "ekologické bariéry" se tak postupně stávají stále významnějším limitem dalšího rozvoje naší společnosti. Jejich nerespektování může zcela znehodnotit již dosažené a znemožnit potenciální úspěchy ve všech oblastech lidských činností. Je tedy důležité pečlivě prozkoumat jednotlivé faktory ovlivňující kvalitu ŽP a formulovat návrhy řešení alespoň v podobě prvních nezbytných kroků na cestě ke zlepšení.

Antropogenní faktory, jež mají vliv na kvalitu ŽP si v zásadě můžeme rozdělit na vnější a vnitřní. Vnější faktory /lokální i mezinárodní export škodlivin vzduchem či vodou/ nejsou pro stav našeho ŽP rozhodující, budeme se jimi zabývat v příští části.

Vnitřní faktory dělí naši vědci ještě na tři podskupiny: primární - bezprostředně působící na ŽP /např. přímý vliv národnospodářských komplexů aj./; sekundární - působící zprostředkovaně a s určitým zpožděním. Dá se říct, že jsou primárním nadřazeny /př.: struktura čs. ekonomiky, systém řízení společenského reprodukčního procesu, způsob zapojení do mezinár. spolupráce atd./.

Těmito faktory se také budeme zabývat příště. A konečně zůstává poslední skupina tzv. terciárních faktorů, jež jsou nejrafinovanější v tom, že, dány hlubokými souvislostmi společenských procesů v jejich interakci s přírodními jevy, ovlivňují všechny uvedené faktory. obvykle se značným zpožděním a setrvačností, jde především o systémy hodnot jednotlivců, skupin i celé společnosti, strukturu potřeb a způsob života. Na této úrovni do působení faktorů zasahuje každý z nás svými vlastními postoji a činy.

Terciární faktory: hodnoty a potřeby, způsob života

- ekologické problémy /stručný přehled/

- arogance, bezohlednost, lhostejnost, necitlivost a kořistnický vztah člověka vůči přírodě a jejím zdrojům

- přeceňování rozsahu, hloubky i spolehlivosti našich znalostí o zákonitostech biosféry a s tím související podceňování krátkodobých a zejména dlouhodobých negativních důsledků antropogenních zásahů do přírodního prostředí

- zvětšující se disproporce mezi rychlým rozvojem technických věd na jedné straně a relativní stagnací společenských věd na straně druhé, což mj. vede ke stále problematičtější říditelnosti procesů společenské reprodukce, a to i ve světovém měřítku/.

- masová orientace na konzumní způsob života spojená s preferováním kvantity před kvalitou a s plýtváním; nedostatek uvědomělé skromnosti, neopodstatněný pocit, že součástí přirozeného lidského práva je neomezená spotřeba, zaměňování svobody s množstvím spotřebovávaných statků

- kvalitní ŽP jako forma "přepychu", představa, že péči o ŽP lze věnovat až ty zdroje, které zbudou po uspokojení ostatních potřeb, spojených často se samoučelným rozvojem výroby /růst rozestavenosti a zásob, produkce výrobků s nízkou kvalitou ap./

- odcizení mezi člověkem - individuem - a společností, včetně degradace vztahu k vlastní práci a narušení pocitu solidarity v lidském, občanském, národním i mezinárodním měřítku

- potlačení pudu sebezáchovy a pocitu odpovědnosti vůči lidské společnosti i životu na Zemi vůbec.

Všechny uvedené faktory ovlivňující ŽP jsou vzájemně závislé. Na příkladu vztahu k ŽP lze ilustrovat širší, ještě závažnější jevy - neochotu nebo neschopnost společnosti včas rozpoznávat existující problémy a reagovat na ně adekvátním způsobem, vypjatý individualismus, skupinové zájmy, pasivita, lhostejnost, ignorance.

***

- cesty řešení /přehled některých dosud rozpoznávaných možností/

- důsledně informovat všechny skupiny obyvatelstva o vývoji kvality ŽP na našem území /diferencovaně podle jednotlivých územních celků/, o důsledcích takového vývoje a faktorech, jež vývoj ŽP ovlivňují, a to v mezinárodním srovnání. Toto opatření je relativně

nenákladné, máže však přinést zásadní obrat v přístupech k řešení problémů ŽP a způsobu života vůbec

- demokratizovat procesy rozhodování ve společnosti, především zvýšit účast všech občanů na formulování cílů rozvoje společnosti a veřejném posuzování připravovaných i realizovaných záasad do přírody a sídelního i pracovního prostředí /investičních záměrů, územních plánů ap./, vytvořit širší prostor pro kontrolu ekologických důsledků rozvoje

- analyzovat způsob života i myšlení různých sociálních skupin a navrhnout modifikaci existujících struktur a činností a potřeb, zejména v oblasti:

- výživy: racionální výživa s podstatně vyšším podílem ovoce a zeleniny máže klást také menší nároky na objem spotřebované energie a surovin /výroba masa je zhruba škrát energeticky náročnější/

- materiální spotřeby s důrazem na účelnost a životnost, spolehlivost a ekologickou nezávadnost spotřebovávaných předmětů

- bydlení: lepší tepelná izolace budov, efektivnější regulování teploty, využívání sluneční energie a odpadního tepla ap.

- informací: širokým uspokojováním informačních potřeb je možno do určité míry substituovat materiální potřeby

- rekreace, sportu, cestovního ruchu: širší a pestřejší nabídka veřejně dostupných ubytovacích kapacit, sportovišť a jiných kapacit, lze podstatně snížit tlak na soukromou výstavbu chat i míru znehodnocování prostředí těmito aktivitami.

Závěrem této části lze tedy konstatovat, že rozsáhlá destrukce životního prostředí v Československu spojená s nadměrným čerpáním přírodních zdrojů reálně existuje a je příčinou řady již zmíněných vážných zdravotních, sociálních, ekonomických, politických i jiných obtíží. Jestliže máme proces přebudování naší společnosti brát vážně, musí být jeho významnou součástí také příprava a sice postupná, leč neodkladná realizace ekologizace společenského reprodukčního procesu. Všechny ty, již vícekrát zmínované, cesty řešení v úsilí o zlepšování kvality ŽP, co nejnižší a nejbětrnější čerpání přírodních zdrojů a jejich komplexní využívání, se zároveň stávají potenciální základnou a zdrojem ekonomického růstu a prostředkem řešení řady dalších problémů, před nimiž dnes naše společnost stojí a které v nejbližší budoucnosti zdědí dnešní generace "bezstarostných" studentů.

V příštím pokračování našeho seriálu se budeme podrobněji zabývat ostatními faktory, jež negativně ovlivňují stav životního prostředí, a možnostmi řešení této situace.

připravil - Roman Ráček -

O ZBYTĚČNOSTI ... A NEZBYTČNOSTI

Počátkem podzimu koluje mezi brněnskou veřejností podpisová listina, která požaduje "aby třídě Vítězství bylo vráceno jméno třída Masarykova, jak ji běžně nazývá většina brněnských občanů". Požadavek jasný jak facka. Oprávněný a samozřejmý. Inu, nezbyvalo než vzít předtištěný arch a vydat se po známých. Podpis je pochopitelně záležitostí svobodné vůle každého, jeden však odmítl se zdůvodněním "připadá mi to zbytečné". Argument široce rozplevelý, podle mého názoru zbloudile povrchní, a tedy neopodstatněný. Pokuším se říci, proč...

Nedělám si, to se snad rozumí, žádné iluze o konkrétním užitku petičí v požadovaných věcech. Veřejné mínění je pro naše samozvané ouřady už příliš dlouho pouhým předmětem pohrdavé, naduté ignorance. /Jinak si totiž nedovedu vysvětlit, že se už dávno ne-

propadli lumbou. Na druhé straně, český člověk, jehož společenské vědomí je umrtvováno zevnitř /ostudnými problémy praktického všedního života v rámci reálného socialismu/ i zvenčí /mocipánskou politikou/, si odvykl hlasitě artikulovat své mínění o věcech veřejných. V tomto kontextu je potom daleko důležitější m r a v n i smysl těch to slov. Pošlání prvořad každému člověku možnost projevit elmenární občanskou iniciativu, probudit se z letargie a dát alespoň nájevo, že ještě pořád vidí. Nevěřím v samospasitelnou sílu petišnických aktivit, zvláště ne tam, kde evidentně nahrazují nedostatek odvahy ke konkrétnímu politickému činu, obrodný význam sebeuvědomovací jim však upřít nelze.

Jedním ze znaků bezpečně identifikujících nerovnaný režim je jeho systematické porušování kontinuální historické paměti. Za projev této tendence lze stejně bezpečně označit i přejmenovávaní ulic, míst, měst... Přičemž často tu nejde ani tak o to, pocítit daný objekt jména novým, jako vygumovat to staré. Čili o momentální ideologicko-propagandistický cíl, jehož krátkozraký efekt a dlouhodobou škodlivost netřeba ve většině případů dokazovat. Důsledky těchto nešetrných zásahů /vědomého falšování dějin/ nás totiž dovádějí zpět k již zmíněným nebezpečným sociálním chorobám: arrogantní ignoranci a impotentní letargii. /Mimochoodem: v SSSR byl nedávno pořízen seznam několika stovek lokalit, jimž mají být vrácena původní historická jména. /Domnívám se, že pro myslivce člověka jsou tyto souvislosti postřehnatelné a pozvednutí oprávněného hlasu nemůže nikdy považovat za zbytečné. Vždyť se tu nejedná o zanedbatelné "věci", ale o nás, naše vědomí a svědomí.

Takové uvědomění promítnuté do tak běžného úkonu, jakým je podpis pod takovým samozřejmost, jakou je vrácení přirozeným vývojem daného jména, /což by v případě zmíněné podpisovky současně představovalo příspěvek k rehabilitaci zakladatele moderního československého státu, s jehož odkazem je nakládáno pohříchu macešsky/, napřimuje národu ohnutá záda, obnovuje pocit sounáležitosti, navazuje přetrhané nitky souvislosti, restauruje pojem občana a člověku vrací jeho lidskou integritu.

- Jiří Voráč -

OSTÍŽNOST JANA KLEBENTA

studenta Vysoké školy zemědělské v Brně

Inspekci ministerstva vnitra ČSSR

Dne 21.8.1988 krátce před třináctou hodinou jsem procházel po Václavském náměstí. V horní části náměstí se nacházelo neobvykle velké množství lidí, zdržel jsem se zde tedy v očekávání, co se bude dít. Asi ve 13.00 jsem spatřil několik občanů, kteří s květinami v rukou směřovali k soše sv. Václava. Pochopil jsem, že se zřejmě jedná o vzpomínkový akt při příležitosti 20. výročí srpnových událostí roku 1968. V tomto okamžiku se na střední pruh shluklo velké množství lidí, ocitl jsem se tedy uprostřed rozsáhlého shromáždění. Ani na chvíli mě nenapadlo, že se děje něco nezákonného; svoboda projevu a shromáždování je přece zaručena Ústavou ČSSR.

Asi po půlhodině, během níž nedošlo k žádnému narušení veřejného pořádku, byla moje pozornost upoutána incidentem, který se odehrál opodál. Desítky, možná stovky lidí tam obklopily několik příslušníků VB a pískáním a výkřiky "fuj" a "pusťte ho" reagovali na zákrok proti nějakému mladíkovi. Já i mnoho dalších jsme se tam šli podívat, ale situace se mezitím uklidnila.

Krátce poté ke mně přistoupil nějaký muž v civilu, uchopil mě za paži a žádal občanský průkaz. Přestože se mi nijak nepředstavil ani neprokázal, jsem jeho žádosti bez protestů vyhověl. On si můj občanský průkaz ponechal a vyzval mě, ať jdu s ním. Poté zamířil směrem dolů po Václavském náměstí a předal mě několika příslušníkům se slovy: "Urážel veřejného činitele". Dva příslušníci mě a dalšího zadrženého odvedli z Václavského náměstí, cestou nás předali jině hlídce a ta nás dovedla na MO VB Václavské náměstí, Školská ulice č. 32. Já ani druhý zadržený jsme nepoužili žádných urážlivých výroků a podrobili jsme se bez odporu všem úkonům po nás požadovaným.

Při výalechu mi bylo oznámeno, že jsem důvodně podezřelý ze spáchání trestného činu útoku na veřejného činitele a že budu převezen do cely předběžného zadržení. Poté mi byly vzaty otisky prstů.

Pozdě v noci jsme byli já i druhý zadržený, jeden pražský vysokoškolák, převezeni na Bartolomějskou ulici na fotografování a poté do věznice Praha - Ruzyně. Tam jsem byl po osobní prohlídce umístěn v cele. Dne 23.8. jsem byl znovu vyslýchán a bylo mi předáno Usnesení, jímž bylo vzneseno obvinění pro trestný čin útoku na veřejného činitele podle § 156/2tr. z., kterého jsme se měli já a druhý student dopustit tím, že dne 21.8.1968 kolem 13.45 hod. v Praze I, Václavské náměstí při zákroku hlídky VB jsme údajně reagovali na výzvu k předložení dokladů urážlivými výroky na adresu příslušníků VB. Zásadně popírám, že bych se dopustil jakýchkoliv urážlivých výroků; navíc vůbec nedošlo k situaci, kdy bych byl vyzván příslušníky k předložení dokladů. Jak jsem již uvedl, doklady mi odebral a předal příslušníkům muž v civilu, který se sám nijak neprokázal.

Z věznice jsem byl propuštěn teprve ve čtvrtek 25.8. v dopoledních hodinách. Za zvláště bezohledné považuji, že o mé zadržení a věznění nebyli zpraveni moji rodiče přesto, že jsem o to orgány SNB žádal. Pro moje rodiče jsem byl tedy nezvěstný, a to od neděle večer, kdy jsem se měl vrátit domů, až do čtvrtka.

Proti Usnesení jsme podali prostřednictvím obhájce stížnost, která však byla usnesením ze dne 5.9.1968 zamítnuta.

Dne 9.9.1968 mi byl na OS SNB - oddělení pasů a víz odebrán cestovní pas s odvoláním na § 4 odst. 2 zákona č. 63/1965 Sb., o cestovních dokladech, z důvodů uvedených v § 4 odst. 1 písm. b/ téhož zákona.

Dne 22.9.1968 v 8.00 hod jsem se dostavil do budovy VŠZ v Brně k zápisu do III. ročníku agronomické fakulty, kde studuji fyto technický obor. Kolem 9.00 hod jsem byl přímo z budovy vysoké školy odveden dvěma příslušníky StB, kteří se nijak nepředstavili ani pro své jednání neuvodili žádný důvod.

V budově na Leninově ulici, kam jsem byl převezen, provedli tyto příslušníci prohlídku mé tašky s odůvodněním, že zjišťují, zda nemám zbraň. Při prohlídce našli : 2 čísla časopisů " 150 000 slov ", knihu " Pražské jaro 1968 " od Z. Hejzlara, kulturní časopis " Paternoster ", kanadský časopis " Západ " a 2 čísla jugoslávského časopisu " Mladina ". Veškerá uvedená literatura mi byla odebrána.

Výslech, který následoval, se týkal účasti na shromáždění 21. srpna v Praze, nalezení literatury, ale i věcí s tím souvisejících. Např. se ptali, jsem - li věřící, jak často chodím do kostela já a moji rodiče a sourozenci, zda jsem se účastnil poutí, jestli navštěvuji vysokoškolské kluby, koho znám v Brně a Praze, s kým se stýkám, jestli poslouchám zahraniční rozhlas atd.

K výpovědi se mě pokoušeli přimět různými pohrůžkami a sliby.

Např. : že budu okamžitě vyloučen ze školy, nikde nenajdu uplatnění, postižení budou rodiče i sourozenci, že budu umístěn v CPZ, že bude u mě provedena domovní prohlídka a že ve věci trestního stíhání pro trestný čin útoku na veřejného činitele budou intervenovat za výši trestu v horní hranici. Na druhé straně alibovali, že přistoupí - li na spolupráci, trestní stíhání bude zastaveno a edbude se to pokáráním na Národní výboru.

Pe asi 5 hodinách, během nichž jsem na většinu otázek odpovídal, jsem prohlásil, že nadále vyprávět odmítám. Jeden z příslušníků řekl, že to je de facto přiznání, aniž by uvedl k čemu.

Poté byl sepsán protokol, ve kterém se mimo jiné uvádělo, že jsem byl poučen o svých právech a že nebyl činěn psychologický nátlak, což nebyla pravda.

Poučen jsem byl teprve po skončení výslechu a po sepsání protokolu, když jsem namítl, že poučení provedeno nebylo.

Jelikož jsem byl několikahodinová výslechem psychologicky zcela vyčerpán, protokol jsem přes tyto nedostatky podepsal.

Při propuštění mi jeden z příslušníků řekl, že od této chvíle mě považují za nepřítel státu a podle toho se mnou budou také jednat.

Uvedené události a postup orgánů SNB ve mně zcela oprávněně vzbudily pocit právní nejistoty. Jako občan Československé socialistické republiky doufám, že celý případ bude spravedlivě přešetřen a že se budu moci podle svých schopností podílet na mírovém rozvoji své vlasti, aniž bych byl nadále jakkoliv pronásledován.

Jan Klezant
Lemnice u Tišnova
ulice 9. května č. 194

